

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет
Кафедра політології

Литвин Віталій Сергійович

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення
навчальної дисципліни**

"ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ: КІЛЬКІСНІ ВИМІРИ АНАЛІЗУ"

для студентів третього року навчання спеціальності 052 "Політологія"
освітньо-кваліфікаційного рівня "Бакалавр" (денна форма навчання)

Львів
2023

Затверджено на засіданні кафедри політології
Протокол № ____ від ____ _____ 2023 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету
Протокол № ____ від ____ _____ 2023 року

ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни	3
2. Загальні характеристики, компетентності та результати дисципліни	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни.....	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни.....	9
6. Зміст семінарських занять навчальної дисципліни	15
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни	35
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів	36
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам	37
10. Питання, які виносяться на модульні контролі.....	38
11. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)	41

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань <u>05 "Соціальні та поведінкові науки"</u>	Вибіркова
	Спеціальність <u>052 "Політологія"</u>	
Модулів – 2		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 2		3-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 135		5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 5,4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	<i>Лекції</i>
		32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		16 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
87 год.		
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
		<i>Вид контролю: залік</i>

Примітка

Співвідношення кількості годин аудиторних занять (лекційних і семінарських) до кількості годин самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – приблизно 2/3,6.

2. Загальні характеристики, компетентності та результати дисципліни

Актуальність курсу. Політичні інститути формують стимули, які, в свою чергу, мають дуже значний вплив на стратегічний вибір, зроблений політичними діячами. В цьому сенсі політичні інститути є своєрідними "правилами гри" політичного процесу, а також створені для вирішення конкретних політичних проблем. З огляду на це, кількісний аналіз політичних інститутів може стати ключовим чинником, який зі значною долею очевидності свідчитиме про тенденції, перспективи та прогностичні варіанти розвитку політичного процесу.

З огляду на це, запропонований навчальний курс та навчально-методичний комплекс мають розглядатись як один з елементів у контексті такого напрямку сучасної політичної науки, як порівняльна політологія. В заданому випадку наголос зроблено на кількісній складовій компаративного аналізу (якісна складова передбачена іншими навчальними курсами, розробленими на кафедрі політології філософського факультету Львівського національного університету імені Івана Франка). Курс було розроблено із прицілом на усталені та новітні кількісні механізми, методики, а також виміри аналізу таких політичних інститутів, як соціополітичний поділ, конституційна система правління, політичний режим, глава держави, виконавча влада (урядовий кабінет та система урядування), законодавча влада (парламент і парламентаризм), партії та партійні системи, вибори та виборчі системи, демократизація, глобалізація й трансформація тощо. Методологічно курс сягає корінням теорії раціонального вибору, але він також включає в себе й інші теоретико-методологічні перспективи. Емпірично більшість запропонованих тем у контексті аналізу політичних інститутів будуть обговорюватися у контексті різних політичних режимів – як демократичних, так і авторитарних та гібридних. В науковому плані курс повинен бути використаний як механізм диверсифікації і поглиблення (звуження) сфери наукового політологічного аналізу.

Курс "Політичні інститути: кількісні виміри аналізу" є вибіркоким навчальним курсом, що вивчається студентами третього курсу (на п'ятому семестрі) філософського факультету спеціальності "Політологія". Курс розрахований на 135 години і вивчається у п'ятому семестрі навчального року. В структурі годин курсу виокремлено такі частини: лекційна – 32 години, семінарські заняття – 16 годин, самостійні завдання – 87 години.

Мета курсу: ознайомити студентів з основами і принципами функціонування сучасних політичних інститутів, із особливостями застосування кількісних вимірів та методів у порівняльному аналізі політичних інститутів, а також виробити у студентів уявлення про ефективність і якість політичних інститутів у сучасних політичних системах.

Теоретична основа/структура курсу. Курс розділено на два змістові модулі. У першому модулі пропонуємо вивчення політичних інститутів в цілому, їх еволюції та сучасного стану розвитку. В рамках кількісних вимірів аналізу стосовно розгляду представлено проблематику неінституціональних методів політологічних досліджень і доказової політології, запропоновано до огляду такі політичні інститути, як соціополітичний поділ, система правління, глава держави, виконавча та законодавча влада. У другому модулі представлено суть та способи кількісних вимірів таких політичних інститутів, як: партії та партійні системи, вибори та виборчі системи, ідеологічний спектр, конфлікт, демократія і демократизація, трансформація, глобалізація тощо.

Методологічні рекомендації. Курс складається із 10 тем, які вивчаються лекційно-семінарським, а також самостійним методом (на самостійне вивчення винесено окремі питання

у рамках лекційних та семінарських занять). У програмі курсу подано основні проблеми, які потрібно з'ясувати у рамках кожної з теми. В планах лекційних занять із дисципліни "Політичні інститути: кількісні виміри аналізу" запропоновано перелік планових лекцій та самостійних завдань курсу, а також перелік питань, які виносяться на заняття з списком використаних джерел. У плані семінарських занять з дисципліни запропоновано перелік 8 тем семінарських (практичних) занять і питань, які на ці заняття виносяться зі зазначеним списком потрібних для підготовки занять джерел. Теж запропоновано перелік запитань на кожний із модульних контролів (два модульні контролі чи аналогічні їм контрольні заходи в семестрі). Okремо визначено список використаної літератури, який полегшить процес підготовки до занять і розширить поле навчального та наукового інтересу студентів.

Тематичні модулі. Курс складається з наступних тематичних модулів: доказова політична наука: роль кількісних методів аналізу; кількісні виміри порівняльного аналізу політичних інститутів; кількісні виміри аналізу інституту соціополітичних поділів; кількісна оцінка і порівняльний аналіз систем правління, моделей поділу і злиття політичної влади; кількісні виміри аналізу інституту глави держави; застосування кількісних методів у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади; парламент та інститут парламентаризму: кількісні виміри аналізу; кількісні виміри аналізу партій та партійних систем; інститути виборів та виборчих систем: кількісні виміри аналізу; кількісні виміри порівняльної політології і аналіз демократизаційних, глобалізаційних та трансформаційних процесів; ефективність урядів та урядування: кількісні виміри аналізу; конституціоналізм і кількісні виміри аналізу; кількісні виміри аналізу у порівняльній політичній конфліктології та в інших сферах політичного аналізу.

Методи. В ході запропонованого курсу студентам запропоновано підхід зі здійснення кількісного вимірювання політичних інститутів на підставі порівняльного аналізу (метод окремого випадку, бінарний аналіз, порівняння контрастних та подібних країн, регіональні порівняння, класифікаційні схеми, статистичні, а також дескриптивні дослідження та крос-темпоральний аналіз), соціологічних методів збору інформації, кібернетичних методів, інституційних методів, системно-структурного методу тощо.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно", "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат і доповідь – 5 балів; есе – 3 бали; тематичні розрахунки – 3 бали (дозволено тільки один раз). Контроль знань за результатами вивчення окремого змістового модуля (аналогічного методу контролю, зокрема підсумкового есе чи тематичного розрахунку) оцінюється в 7 чи 8 балів (сумарно можна отримати 15 балів за модульні контролі). Повний рейтинг поточної успішності визначається як повна сума балів, отриманих на семінарських заняттях, а також за підсумками контролю знань на модулях. **Форма підсумкового контролю** – це залік за результатами поточної успішності. **Оцінка за предмет** включає в себе рейтинг поточної успішності.

Практичні результати курсу. Студенти повинні оволодіти категоріальним і понятійним апаратом щодо дослідження політичних інститутів та їх кількісних вимірів порівняльного аналізу, отримати знання стосовно еволюції і сучасного стану розвитку політичних інститутів у демократичних й авторитарних країнах світу (насамперед Європи). Наслідками вивчення курсу повинні стати знання про взаємозв'язок політичних інститутів у політичній системі, навички їхнього аналізу в порівняльній перспективі й орієнтування у тенденціях розвитку сучасних країн світу з огляду на ефективність тих політичних інститутів, які функціонують

у них. Студенти мають навчитись доказово і комплексно підходити до розуміння сучасного політичного процесу на основі кількісного аналізу політичних інститутів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни "Політичні інститути: кількісні виміри аналізу" студент/студентка буде:

знати:

- теоретичні і методологічні засади курсу;
- ключові відмінності понять "політичний інститут" та "політична інституція";
- сутність та типи феномену політичної системи;
- варіативність форм і систем державного правління;
- особливості використання форм та систем державного правління у різних регіонах і країнах світу;

вміти:

- застосовувати особливості та індикатори типологізації політичних інститутів і систем при аналізі інституційно-процесуальних атрибутів сучасної політики;
- на початковому рівні порівнювати чинні й історичні політичні інститути і системи при прогнозуванні перспектив політичного розвитку.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни "Політичні інститути: кількісні виміри аналізу" студент/студентка набуде такі *компетентності*:

- СК05: Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування;
- СК06: Здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.
- СК13: Здатність застосовувати теоретичні моделі ухвалення політичних рішень та формувати стратегії забезпечення прозорості процесу прийняття рішень.

Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни "Політичні інститути: кількісні виміри аналізу":

- РН10: Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах;
- РН11: Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності;
- РН12: Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Розділи і теми курсу	Кількість годин			
	Р А З О М	Л Е К Ц І Й Н И Х	С Е М І Н А Р С Ь К И Х	С А М О С Т І Й Н И Х
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1				
<i>Тема 1. Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу політичних інститутів. Теоретичні ефекти політичних інститутів.</i>	10	2	2	6
<i>Тема 2. Інститут президентства. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 1.</i>	17	4	2	11
<i>Тема 3. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 2. Політичні та економічні наслідки президентства.</i>	17	4	2	11
<i>Тема 4. Кількісні методи у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність й ефективність урядів і урядування.</i>	12	3	1	8
<i>Тема 5. Парламент і інститут парламентаризму: кількісні виміри аналізу.</i>	12	3	1	8
УСЬОГО ЗА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1	68	16	8	44
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2				
<i>Тема 6. Кількість, фракціоналізація та сила політичних партій. Партійні системи.</i>	17	4	2	11
<i>Тема 7. Партійні ідеології: кількісні виміри порівняльного аналізу.</i>	17	4	2	11
<i>Тема 8. Інститути виборів та виборчих систем: кількісні виміри аналізу.</i>	17	4	2	11
<i>Тема 9. Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 1. Демократизація: кількісний компаративний аналіз.</i>	8	2	1	5
<i>Тема 10. Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 2. Трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз</i>	8	2	1	5
УСЬОГО ЗА ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2	67	16	8	43
УСЬОГО:	135	32	16	87

4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

Основна література:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 632 с.
3. Панчак-Бялоблоцка Н. Політична структуризація парламентів країн Центральної Європи: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 324 с.
4. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. К.: АртЕк, 2001. 224 с.
5. Monroe K. Contemporary Empirical Political Theory. University of California Press, 1997. 329 p.
6. Shepsle K. Analyzing Politics: Rationality, Behavior, and Institutions. W.W. Norton, 2010. 548 p.

Додаткова література:

1. Кармазіна М., Шурбована О. "Інститут" та "інституція": проблема розрізнення понять // Політичний менеджмент. 2006. № 4. С. 10–19.
2. Литвин В. Релевантність або нерелевантність "малих" партій: теоретизація, особливості та вияви // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. 2022. Вип. 22 (31). С. 17-26.
3. Панчак-Бялоблоцка Н. Теоретичні патерни й емпіричні показники стабільності урядів меншості у європейських парламентських демократіях // SHV. 2017. Vol. 3. No. С. 45-56.
4. Elgie R., Doyle D. Maximizing the Reliability of Cross-National Measures of Presidential Power // British Journal of Political Science. 2016. Vol. 46. No. 4. P. 731-741.
5. Fish S. Stronger Legislatures, Stronger Democracies // Journal of Democracy. 2006. Vol. 17. No. 1. P. 5-20.
6. Meijers M., Zaslove A. Measuring populism in political parties: Appraisal of a new approach // Comparative political studies. 2021. Vol. 54. No. 2. P. 372-407.
7. Romanyuk A., Lytvyn V. Electoral performance of new political parties in Ukraine: The context of electoral volatility at the parliamentary level (1998–2019) // The Czech Journal of Political Science. 2021. Vol. 3. P. 274–292.
8. Siaroff A. Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction // European Journal of Political Research. 2003. Vol. 42. P. 287-312.

Інтернет-джерела:

1. Döring H., Manow P. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. URL: <http://www.parlgov.org/>
2. Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
3. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
4. Nations in Transit. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
5. Varieties of democracy. URL: <https://v-dem.net/>

5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу політичних інститутів. Теоретичні ефекти політичних інститутів

Вступне заняття. Ознайомлення з дисципліною і її структурою. Кількісний компаративний аналіз політичних інститутів: концептуалізація понять та теоретико-методологічна структуризація підходу. Індекси, індикатори, маркери, вимірювання: понятійно-категоріальний апарат кількісного порівняльного аналізу політичних інститутів. Методи порівняльних досліджень політичних інститутів на основі індексів становлення і класифікація. Теоретико-методологічні засади структурування кількісних вимірювань політичних інститутів. Теоретичні ефекти політичних інститутів. Теорія "замороження" партійних систем. Закон кубічного кореня. Закон Дюверже. Закон мінімально-переможних коаліцій. Теорема серединного виборця. Теорія централізації та децентралізації. Гіпотеза всеохоплення. Інші теоретичні ефекти політичних інститутів ("вирва причинності", теорія "початкового розташування", "дилема в'язня", закон Тінгстена, теорія перехресного тиску).

Основні поняття: порівняльний аналіз, доказова політологія, кількісні виміри, індекс, індикатор, вимір, вимірювання, змінна, маркер, оцінка, типи індексів, періоди науково становлення індексного аналізу, інституціоналізм, біхевіоралізм, неоінституціоналізм, case-study, бінарне порівняння, регіональне порівняння, тематичне порівняння, крос-національне порівняння, крос-темпоральне порівняння, кластерний та факторний аналіз, казусно-орієнтовані порівняння, закон, гіпотеза, теорія, системний аналіз, функціоналізм, теорія раціонального вибору, "теорія замороження", закон кубічного кореня, закон Дюверже, закон мінімально-переможних коаліцій, теорема серединного виборця, теорія централізації та децентралізації, "залізний" закон олігархії, гіпотеза всеохоплення, закон Вагнера, теорія "початкового розташування", "вирва причинності", "дилема в'язня", закон Тінгстена, теорія перехресного тиску, теорія доміно, принцип балансу сил, J-крива Девіса, закон Мея, теорія залежності Франка, історичний закон Маркса, теорія конвергенції З. Бжезинські і С. Хантінгтона.

Тема 2. Інститут президентства. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 1

Теоретико-методологічні підходи до наукового аналізу інституту президентства. Оцінювання сили президентських повноважень: кількісні підходи. Оцінювання сили президентських повноважень М. Шугарта та Дж. Кері. Модель сили президентських повноважень Дж. МакГрегора. Модель вимірювання сили президентів О. Норгаарда та Л. Йоханнсена. Оцінювання сили президентських повноважень Дж. Хеллмана і Т. Фрая. Модель визначення сили президентських повноважень К. Лакі. Модель вимірювання сили президентських повноважень А. Сіароффа. Визначення сили президентських повноважень К. Армінгеона й Р. Карей.

Основні поняття: глава держави, монарх, президент, президентство, напрями досліджень інституту президента (інституційний, історичний, конституційний, психологічний, політичний), оцінювання сили президентських повноважень, композитний та складовий індекс, методи інтервального переліку, квантифікація політичних інститутів, формальні та фактичні повноваження президента, модель оцінювання сили президентів Шугарта та Кері, законодавчі та незаконотдавчі повноваження президентів, форма правління, індекс влади президента над кабінетом, індекс роздільного виживання, чисті форми правління, прем'єр-президенталізм, президент-парламентаризм, президенталізм та асамблейна незалежність, зважений індекс і незважений індекс, модель МакГрегора, символічні, церемоніальні та процедурні повноваження президента, повноваження президента із призначення, політичні повноваження президента, модель Норгаарда та Йоханнсена, політичні, призначальні і символічні повноваження президента, реактивні і символічні президенти, глави держав із функціями спільного використання виконавчої влади, виконавчі глави держав, моделі Хеллмана й Фрая, виняткові й спільні повноваження президентів, залишкові повноваження президентів, модель Лакі, однопорядковий інтервальный аналіз, модель Сіароффа, синхронність виборів, дихотомічна система індексування, квазіпрезидентські та квазіпарламентські виборчі формули, президенталізм, дуалізація виконавчих повноважень, президентська і парламентська система урядування, класичний президенталізм, модифікований президенталізм, модель Армінгеона і Карей.

Тема 3. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 2. Політичні та економічні наслідки президентства

Оцінювання сили президентських повноважень кількісні підходи. Індекс президенціалізації за методикою А. Кроувела. Методика визначення сили президентських повноважень Е. Тагієва. Українські моделі оцінювання сили президентських повноважень (моделі М. Зелінської, Ю. Сурганової, В. Литвина та Х. Забавської). Порівняння моделей вимірювання сили президентських повноважень. Зіставний підхід О. Зазнаєва. Мультипарадигмальний підхід Дж. Фортін. Мультипарадигмальний підхід Р. Елгі та Д. Дойла. Терміни повноважень президентів: політичні та економічні наслідки. Індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.

Основні поняття: глава держави, президент, монарх, президентство, формальні і фактичні повноваження президента, оцінювання сили президентських повноважень, модель оцінювання сили, президенціалізація за методикою Кроувела, президенталізм та президенціалізація, парламентаризм та парламентаризація, рівень президенціалізації, індекс балансу законодавчої і виконавчої влади, "мінімалістська" концепція визначення політичних систем, чистий президенталізм, чистий парламентаризм, напівпрезиденталізм, злиття виконавчої та законодавчої гілок влади, подвійна структура виконавчої влади, гібридні системи, подвійне лідерство, виконавчо-законодавчий баланс, конституційна і політична президенціалізація, методика визначення сили президентських повноважень Тагієва, дескриптивний підхід оцінювання сили президентів, метод "контрольного списку", шкальний метод, суперпрезиденталізм, дисперсія влади, інституційний баланс, зважена модель повноважень президентів, українські моделі оцінювання сили президентів, індекс президентури Зелінської, модель Сурганової, підхід Литвина, підхід Забавської, коефіцієнти кореляції, порівняння моделей вимірювання сили президентів, наслідки термінів повнова-

жень президентів, непараметричний тест, індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.

Тема 4. Кількісні методи у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність й ефективність урядів і урядування

Стабільність урядів: кількісні виміри порівняльного аналізу. Індикатори та способи вимірювання урядової стабільності. Типи урядів і урядова стабільність. Індекс мінімально-переможних коаліцій. Індекс урядової сили і урядова сила перед парламентом. Міністерська стабільність. Маркерний аналіз повноважень прем'єр-міністрів. Ефективність урядів та систем урядування кількісні виміри аналізу. Внутрішні і зовнішні параметри ефективності урядів та систем урядування (модель Кауфмана, Краайа та Мастрucci "The Worldwide Governance Indicators").

Основні поняття: виконавча влада, уряд, урядовий кабінет і кабінет міністрів, дуалізм виконавчої влади, урядова стабільність (чи стабільність урядів), міністерська стабільність, рівновага та стаціонарність, стійкість та мінливість, індикатори урядової стабільності, способи вимірювання урядової стабільності, урядова тривалість та урядова довговічність, початок (народження) уряду, завершення уряду, урядове виживання, індекс урядової стабільності, урядовий обіг, розмір урядових кабінетів, тип урядового кабінету, індекс мінімально-переможних коаліцій, виконавчо-законодавчі відносини, конфлікт у системі виконавчої влади (внутрішньо-виконавчий конфлікт), партійні детермінанти урядової стабільності, індекс урядової сили та урядова сила перед парламентом, конструкції коаліційності, індекс композиції урядових кабінетів (індекс Шмідта), ідеологічний розрив урядових кабінетів, індекс ідеологічної різноманітності урядів Додда, маркерний аналіз сили прем'єр-міністрів, сила прем'єр-міністрів, міністерські перестановки і міністерський обіг, ефективність, урядування, урядова ефективність (як ефективність урядів), ефективність урядування, маркери урядової ефективності (внутрішні/зовнішні), моделі ефективності урядів та систем урядування, продуктивність, відповідальність та структурність, способи замірів організаційної ефективності, модель Кауфмана, Краайа та Мастрucci, "The Worldwide Governance Indicators".

Тема 5. Парламент і інститут парламентаризму: кількісні виміри аналізу

Порівняння повноважень/сили парламентів: кількісні виміри. Політична структуризація парламентів: кількісні виміри аналізу. Кількісні атрибути і моделі бікамералізму. Партійно-фракційні індикатори структуризації парламентів (сила, інституціоналізація, стійкість). Структуризація парламентів на рівні комітетів (сила, розмір, кількість й інституціоналізація). Парламентська мінливість: дефініювання й операціоналізація.

Основні поняття: парламент та парламентаризм, повноваження парламентів, політичні, законодавчі, міжнародні і контрольні повноваження парламенту, професіоналізм парламенту, сила парламенту, модель Фіша та Кроєніга, модель Панчак-Бялоблоцкої, структуризація парламентів, індикатори і маркери структуризації парламентів, бікамералізм, кількісні атрибути бікамералізму, моделі бікамералізму (еквівалентний та нееквівалентний, коеквівалентний/коеквівалентний з обмеженнями, обмежених виконавчих пов-

новажень, консультативний, субординований), партійно-фракційна структуризація парламентів, інституціоналізація парламенту, рівні інституціоналізації парламентів, партійна стійкість парламенту, структуризація парламентів на рівні комітетів, комітет, кількість та розмір комітетів та підкомітетів, інституціоналізація комітетів, рівні інституціоналізації комітетів (низький, середній і високий), сила комітетів, рівні сили комітетів (низька, середня й велика), парламентська мінливість, парламентський обіг, електоральна мінливість, коливання голосів, закону "кубічного кореня" й "формула правильного куба", індекс диспропорційності виборчих систем.

Змістовий модуль 2

Тема 6. Кількість, фракціоналізація та сила політичних партій. Партійні системи

Кількість партій: політологічне трактування. Абсолютна кількість партій: розрахунок та значення. Ефективна кількість партій: операціоналізація та шляхи вимірювання. Моделі Лааксо і Таагапери, Молінера, Данлеві і Бусека, Голосова. Індекс найбільших виборчих і парламентських компонентів. Показник змагальності партій. Концепція релевантності політичних партій: теоретичне та практичне значення. Відносний розмір найбільших і найменших партій. Показник двопартійності партійних систем. Партійна фракціоналізація і фрагментація: операціоналізація емпіричних даних. Концептуальне визначення партійної (парламентської та електоральної) фракціоналізації та фрагментації. Операціоналізація партійної фракціоналізації: індекси парламентської та електоральної фракціоналізації Рея, гіперфракціоналізації Вілдгена та індекс Данлеві-Бусека. Партійна сила: порівняльне політологічне трактування. Концепція домінуючої партії способи вимірювання. Типи партійного домінування. Концепція основної (системної) партії. Концепція сильної партії. Індокси партійної влади. Індекс електоральної успішності партій. Концепція "малої партії": невизначеність та проблема аналізу. системи: кількісні виміри порівняльного аналізу. Стабільність, стійкість й інституціоналізація партійних систем: патерни аналізу. Стабілізація партійних парламентських груп на основі оцінювання парламентського обігу

Основні поняття: політична партія, партійна система, вік партій, кількість партій, абсолютна кількість партій, ефективна кількість виборчих та парламентських партій, індекси ефективної кількості партій (модель Лааксо та Таагапери, модель Молінера, модель Голосова), індекс найбільших виборчих й парламентських компонентів, показник змагальності партій, релевантність політичних партій, відносний розмір партій, двопартійність партійних систем, партійна (електоральна і парламентська) фракціоналізація, партійна фрагментація, індекси парламентської та електоральної фракціоналізації Рея, індекс гіперфракціоналізації Вілдгена, індекс Данлеві-Бусека, партійна сила, домінуюча партія, типи партійного домінування (модель Бусека, модель Богаардса, модель О'Лірі, модель Пемпела, модель Блонделя, модель Сарторі, модель Данлеві), системна (чи основна) партія (модель Шофілда, Грофмана і Фельда), сильна партія (модель Лейвера і Шепсла, модель Шофілда та Грофмана), індекси партійної влади (індекс Баншофа, індекс Шеплі-Шубіка), індекс електоральної успішності партій, партійна система, моделі класифікації партійних систем, стабільність та стійкість партійних систем, інституціоналізація партійних систем, стабілізація парламентських груп.

Тема 7. Партійні ідеології: кількісні виміри порівняльного аналізу

Партійна ідеологія: кількісні виміри порівняльного аналізу. Ідеологія і поляризація у партійних системах: концептуальне визначення. Вимірювання ідеологічної різноманітності партій. Індекс ідеологічності. Зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенойта і Лейвера. Політичний спектр: індикатори та маркери політологічного аналізу. Одновимірні й одноосьові моделі політичного спектру. Багатовимірні/багатоосьові моделі політичного спектру.

Основні поняття: ідеологія, партійна ідеологія, ідеологічний спектр, політичний спектр, поляризація, ідеологічна різноманітність партій, індекс ідеологічності, зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенойта й Лейвера, одновимірні/одноосьові моделі спектру, багатовимірні/багатоосьові моделі спектру, праві партії, ліві партії, ліво-правий спектр, центризм, крайні ліві партії, крайні праві партії, політичні ідеологічні сім'ї партій, геометрична вісь політичного спектру, модель правого авторитаріанізму, теорія підкови, ліво-правий авторитаріанізм, спектрально-синкретичний вимір, модель Фергюсона, модель Айзенка, модель Рокіча, модель Нолана, модель Крісті і Мелцера, модель Фризького інституту, "World's Smallest Political Quiz", політичний компас, модель Грінберга й Джонаса, британська модель, модель Інглхарта, модель Мітчелла, "Manifesto Project".

Тема 8. Інститути виборів та виборчих систем: кількісні виміри аналізу

Електоральна мінливість (волатильність). Кількісні виміри електоральної мінливості (індекси Педерсена, Варвіка, Бартоліні й Мейра, загальної електоральної та парламентської мінливості, електоральна мінливість між виборчими та парламентськими блоками). Системи пропорційного представництва (або розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах). Методи найбільшого залишку. Методи найбільшого середнього. Методи дільників. Інші методи. Пропорційність і диспропорційність виборчих систем і виборчих формул. Індекси пропорційності виборчих систем. Індекси диспропорційності виборчих систем. Індекс близькості (проксимальності) виборів.

Основні поняття: вибори, виборча система, електоральна мінливість (волатильність), кількісні виміри електоральної мінливості, індекс Педерсена, індекс Варвіка, індекс Бартоліні та Мейра, загальна електоральна мінливість, електоральна мінливість між парламентськими та виборчими блоками, системи пропорційного представництва, розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах, методи найбільшого залишку, квота Хейра, квота Друпа, квота імперіалі, нормальна та посилена квота імперіалі, методи найбільшого середнього, метод д'Хондта, методи дільників, метод найменшого та найбільшого дільника, середнє арифметичне і геометричне, середнє гармонічне, датська система, метод Сант-Лаге, модифікований метод Сант-Лаге, пропорційність виборчих систем, індекс максимальних відхилень, індекс Рея, квадратичні індекси, індекс Салаі, індекс Гатєва, індекс представництва Грофмана, індекс Макі-Роуза, індекс Гюнтера, індекс Монро, індекси диспропорційності виборчих систем, індекс найменших квадратів Галлахера, індекс диспропорційності Луземор-Хенбі, індекс диспропорційності Грофмана, індекс диспропорційності Рея, індекс диспропорційності Лейпхарта, індекс диспропорційності Сант-Лаге, індекс пе-

реважного співвідношення Таагапери/Лааксо, індекс максимальної девіації виборчих систем Галлахера, близькість (проксимальність) виборів, індекс проксимальності виборів.

Тема 9. Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 1.

Демократизація: кількісний компаративний аналіз

Демократія та демократизація: кількісні виміри порівняльного аналізу (індивідуальні проекти). Демократія/автократія і демократизація й авторитаризація: кількісні виміри аналізу (організаційні проекти). Проект "Політія". Проекти Тату Ванханена. "Свобода в світі". Свобода преси: кількісні виміри аналізу. Економічна свобода: кількісні виміри аналізу.

Основні поняття: демократія, автократія, демократизація, авторитаризація, політична демократія, індекс політичної демократії Ф. Катрайта, індекс демократичної дії Д. Нейбауера, індекс демократизації Т. Ванханена, індекс демократії К. Боллена, індекс демократизації Р. Гастіла, "новий індекс демократизації" К. Херпфера, політія, проект "Політія", демократія і анократія, політичний транзит, проекти Тату Ванханена (Гельсінського університету), індекс рівня демократизації, громадянські права та політичні свободи "Freedom House", "Свобода у світі", свобода преси, "Індекс свободи преси" організації "Репортери без меж", свобода мережі, економічна свобода, політична свобода, позитивна свобода, "Індекс економічної свободи" фонду "Спадщина", "Економічна свобода у світі" інститутів Катона і Фрейзера, види економічної свободи.

Тема 10. Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 2.

Трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз

Політична трансформація: кількісні виміри порівняльного аналізу. Індекс людського розвитку. "Нації у транзиті" та "Країни на роздоріжжі". Проекти фонду Бертельсманна: індекс трансформації і індикатори сталого урядування. "Transparency International": індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції, індекс хабародавців. Глобалізація: кількісні виміри аналізу. КОФ індекс глобалізації. Індекс глобалізації А.Т. Kearney. CSGR індекс глобалізації. GlobalIndex проекту "TransEurope". Індекс Маастрихтського університету.

Основні поняття: політична трансформація, транзит, індекс людського розвитку, індекс якості життя, індекс фізичної якості життя, валове національне щастя, міжнародний індекс щастя, істинний показник прогресу, індекс гендерної нерівності, індикатор справжнього прогресу, проект "Нації у транзиті", політичний та економічний транзит, консолідовані демократії, напівконсолідовані демократії, перехідні режими, напівконсолідовані автократії, консолідовані автократії, проект "Країни на роздоріжжі", проекти фонду Бертельсманна, індекс трансформації Бертельсманна, статусний індекс, політична та економічна трансформація, індекс управління, індикатори сталого урядування, проекти організації "Transparency International", індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції, індекс хабародавців, глобалізація, мундіалізація, Індекс глобалізації А.Т. Kearney, CSGR індекс глобалізації, КОФ індекс глобалізації, GlobalIndex, Індекс Маастрихтського університету.

6. Зміст семінарських занять навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу політичних інститутів. Теоретичні ефекти політичних інститутів

План заняття:

1. Кількісний компаративний аналіз політичних інститутів: концептуалізація понять та теоретико-методологічна структуризація підходу.
  - a. Індекси, індикатори, маркери, вимірювання: понятійно-категоріальний апарат кількісного порівняльного аналізу політичних інститутів.
  - b. Методи порівняльних досліджень політичних інститутів на основі індексів становлення та класифікація.
  - c. Теоретико-методологічні засади структуривання кількісних вимірювань політичних інститутів.
2. Теоретичні ефекти політичних інститутів.
  - a. Теорія "замороження" партійних систем.
  - b. Закон кубічного кореня.
  - c. Закон Дюверже.
  - d. Закон мінімально-переможних коаліцій.
  - e. Теорема серединного виборця.
  - f. Теорія централізації та децентралізації.
  - g. Гіпотеза всеохоплення.
  - h. Інші теоретичні ефекти політичних інститутів ("вирва причинності", теорія "початкового розташування", "дилема в'язня", закон Тінгстена, теорія перехресного тиску).

Основні поняття:

Порівняльний аналіз, доказова політологія, кількісні виміри, індекс, індикатор, вимір, вимірювання, змінна, маркер, оцінка, типи індексів, періоди науково становлення індексного аналізу, інституціоналізм, біхевіоралізм, неоінституціоналізм, case-study, бінарне порівняння, регіональне порівняння, тематичне порівняння, крос-національне порівняння, крос-темпоральне порівняння, кластерний та факторний аналіз, казусно-орієнтовані порівняння, закон, гіпотеза, теорія, системний аналіз, функціоналізм, теорія раціонального вибору, "теорія замороження", закон кубічного кореня, закон Дюверже, закон мінімально-переможних коаліцій, теорема серединного виборця, теорія централізації та децентралізації, "залізний" закон олігархії, гіпотеза всеохоплення, закон Вагнера, теорія "початкового розташування", "вирва причинності", "дилема в'язня", закон Тінгстена, теорія перехресного тиску, теорія доміно, принцип балансу сил, J-крива Девіса, закон Мея, теорія залежності Франка, історичний закон Маркса, теорія конвергенції З. Бжезинські і С. Хантінгтона.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Зеленько Г. Методологія порівняльних досліджень // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. 2010. Вип. 3. С. 184–189. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6326>
2. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політичних дослідженнях // Політичний менеджмент. 2006. № 5. С. 3-17. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/9642>
3. Рубанов В. Взаємообумовленість кількісних і якісних методів і процедур політичної аналітики // Політичний менеджмент: наук. журнал. 2011. № 3. С. 52-60. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/08/rubanov_vzaemoobumovlenist.pdf
4. Сучасні методи та інструменти політичної науки: колективна монографія (за результатами серії теоретичних і практичних воркшопів у рамках проекту "Удосконалення методів та інструментів політології в Україні: вплив університетів країн Вишеградської четвірки" від 13–15 вересня 2019 року) / за наук. ред. Віталія Литвина. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 296 с. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/V4_Mon.pdf
5. Шубін С. Політичний маркетинговий аналіз як метод дослідження політичних процесів // Політичний менеджмент: науковий журнал. 2005. № 2. С. 127-137. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/8726?show=full>
6. Larsen S. Theory and Methods in Political Science: First Steps to Synthesize a Discipline. East European Monographs, 2005. 650 p.
7. McNabb D. Research methods for political science: quantitative and qualitative methods. M.E. Sharpe, 2004. 571 p.
8. Munck G., Snyder R. Debating the Direction of Comparative Politics: An Analysis of Leading Journals // Comparative Political Studies. 2007. Vol. 40. No. 1. P. 5-31. URL: https://www.academia.edu/4960755/Debating_the_Direction_of_Comparative_Politics_An_Analysis_of_Leading_Journals

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Байме К. Політичні теорії сучасності / пер. з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка. Київ: Стило, 2008. 396 с.
2. Паніотто В., Харченко М. Методи опитування. Київ: ВД "Києво-Могилянська академія", 2018. 235 с.
3. Польовий М. Політичні процеси: теорія та практика моделювання: монографія. Одеса: Фенікс, 2011. 288 с.
4. Рубанов В. Теорія та методологія політичної аналітики: монографія. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. 234 с.
5. Johari J. Contemporary Political Theory: New Dimensions, Basic Concepts and Major Trends. Sterling Publishers Pvt. Ltd, 1987. 756 p.
6. Marsh D., Stoker G. Theory and methods in political science. Palgrave Macmillan, 2010. 392 p.
7. Monroe K. Contemporary Empirical Political Theory. University of California Press, 1997. 329 p.
8. Shepsle K. Analyzing Politics: Rationality, Behavior, and Institutions. W.W. Norton, 2010. 548 p.
9. Wiarda H. Introduction to Comparative Politics: Concepts and Processes. Belmont: Wadsworth Publishing Company, 1993. 241 p.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Інститут президентства. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 1

План заняття:

1. Теоретико-методологічні підходи до наукового аналізу інституту президентства.
2. Оцінювання сили президентських повноважень: кількісні підходи:
  - a. Оцінювання сили президентських повноважень М. Шугарта та Дж. Кері.
  - b. Модель сили президентських повноважень Дж. МакГрегора.
  - c. Модель вимірювання сили президентів О. Норгаарда і Л. Йоханнсена.
  - d. Оцінювання сили президентських повноважень Дж. Хеллмана і Т. Фрая.
  - e. Модель визначення президентських повноважень К. Лакі.
  - f. Модель вимірювання сили президентських повноважень А. Сіароффа.
  - g. Визначення сили президентських повноважень К. Армінгеона й Р. Карей.

Основні поняття:

Глава держави, монарх, президент, президентство, напрями досліджень інституту президента (інституційний, історичний, конституційний, психологічний, політичний), оцінювання сили президентських повноважень, композитний та складовий індекс, методи інтервального переліку, квантифікація політичних інститутів, формальні та фактичні повноваження президента, модель оцінювання сили президентів Шугарта та Кері, законодавчі і незаконодавчі повноваження президентів, форма правління, індекс влади президента над кабінетом, індекс роздільного виживання, чисті форми правління, прем'єр-президенталізм, президент-парламентаризм, президенталізм та асамблейна незалежність, зважений індекс і незважений індекс, модель МакГрегора, символічні, церемоніальні та процедурні повноваження президента, повноваження президента із призначення, політичні повноваження президента, модель Норгаарда та Йоханнсена, політичні, призначальні і символічні повноваження президента, реактивні і символічні президенти, глави держав із функціями спільного використання виконавчої влади, виконавчі глави держав, моделі Хеллмана й Фрая, виняткові й спільні повноваження президентів, залишкові повноваження президентів, модель Лакі, однопорядковий інтервальний аналіз, модель Сіароффа, синхронність виборів, дихотомічна система індексування, квазіпрезидентські і квазіпарламентські виборчі формули, президенталізм, дуалізація виконавчих повноважень, президентська і парламентська система урядування, класичний президенталізм, модифікований президенталізм, модель Армінгеона і Карей.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Бевза Б., Пилипів І., Литвин В. Методика оцінювання та порівняння сили президентів із позиції сфер повноважень: теоретизація й апробація на прикладі країн Африки // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. 2020. Вип. 42. С. 121–135. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/President_Power.pdf

2. Elgie R., Doyle D. Maximizing the Reliability of Cross-National Measures of Presidential Power // *British Journal of Political Science*. 2016. Vol. 46. No. 4. P. 731-741. URL: https://ideas.repec.org/a/cup/bjposi/v46y2016i04p731-741_00.html
3. Fortin J. Measuring Presidential Powers: Some Pitfalls of Aggregate Measurement // *Leibniz Institut fur Sozialwissenschaften*, 2010. 38 p. URL: <http://surl.li/eewxa>
4. Frye T. A Politics of Institutional Choices: Post-Communist Presidencies // *Comparative Political Studies*. 1997. Vol. 30. No. 5. P. 523-552. URL: <http://surl.li/eexdt>
5. Hicken A., Heather S. Are All Presidents Created Equal? Presidential Powers and the Shadow of Presidential Elections // *Comparative Political Studies*. 2013. Vol. 46. No. 3. P. 291–319. URL: <http://www.polsci.ucsb.edu/faculty/hstoll/research/hickenstoll2013.pdf>
6. Johannsen L., Norgaard O. IPA: The Index of Presidential Authority. Explorations into the Measurement and Impact of a Political Institution // Paper prepared for the ECPR Joint Sessions of Workshops. Edinburgh, 28 March 4 April 2003. 16 p. URL: <http://surl.li/eewzf>
7. Krouwel A. The presidentialisation of Central and East European Countries // Paper prepared for presentation at the ECPR Joint Sessions Workshop on the Presidentialisation of Parliamentary democracies. Copenhagen, Denmark, April 14-19, 2000. 21 p. URL: <http://surl.li/eewzp>
8. Siaroff A. Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction // *European Journal of Political Research*. 2003. Vol. 42. P. 287-312. URL: <https://politicacomparata.files.wordpress.com/2011/03/siaroff-comparative-presidencies-the-inadequacy-of-the-distinction.pdf>
9. Taghiyev E. Measuring Presidential Power in Post-Soviet Countries // *CEU Political Science Journal*. 2006. Vol. 3. P. 11-21. URL: <http://surl.li/eexia>
10. Zaznaev O. Measuring Presidential Power: A Review of Contemporary Methods // *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 2014. Vol. 5. No. 14. P. 569–573. URL: <http://surl.li/eexbf>
11. Zaznaev O. Measuring Presidential Power in Post-Communist Countries: Rectification of Mistakes // *Mediterranean Journal of Social Sciences*. 2015. Vol. 6. No. 1. P. 443–449. URL: <http://surl.li/eexbm>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Романюк А. Порівняльний аналіз повноважень президентів України та країн Західної Європи та США // *Науковий Вісник Ужгородського університету*. Серія: політологія, соціологія, філософія. 2006. Вип. 4. С. 200-205.
2. Armingeon K., Wenger V., Wiedemeier F., Isler C., Knöpfel L., Weisstanner D., Engler S. *Comparative Political Data Set*. Bern: Institute of Political Science, University of Berne, 2007. Режим доступу: <http://www.cps-data.org/index.php/data>
3. Baylis T. Presidents versus Prime Ministers: Shaping Executive Authority in Eastern Europe // *World Politics*. 1996. Vol. 48. P. 297-323.
4. Duverger M. A New Political System Model: Semi-Presidential Government // *European Journal of Political Research*. 1980. Vol. 8. No. 2. P. 165-187.
5. Easter G. Preference for Presidentialism: Post-communist Regime Change In Russia and the NIS // *World Politics*. 1997. Vol. 49. P. 184-211.
6. Frye T. Changes in Post-Communist Presidential Power: A Political Economy Explanation // *University of Notre Dame: Constitutional Design 2000*, Center for Continuing Education. December 9-10, 1999. 24 p. URL: <http://surl.li/eexek>
7. Hellman J. Constitutions and economic reform in the post-communist transitions // Sachs J., Pistor K. *The rule of law and economic reform in Russia*. Boulder: Westview, 1997.
8. Holmes S. A Forum on Presidential Powers // *East European Constitutional Review*. 1994. Vol. 2. No. 4.
9. Lucky C. Table of presidential powers in Eastern Europe // *East European Constitutional Review*. 1993-1994. Vol. 2. No. 4. P. 81-94.
10. Mainwaring S. Presidentialism, Multipartyism, and Democracy: The Difficult Combination // *Comparative Political Studies*. 1993. Vol. 26. No. 2. P. 198-228. URL: <http://surl.li/eexgx>
11. Metcalf L. Measuring Presidential Power // *Comparative Political Studies*. 2000. Vol. 33. P. 660-685.

12. Metcalf L. Sailing between Scylla and Charybdis: Presidential Power in East Central Europe. Boston: Annual Meeting of the American Political Science Association, 2002.
13. Nelson M. The Presidency and the Political System: [9 Edition]. CQ Press, 2009. 550 p.
14. Neustadt R. Presidential power: The politics of leadership. New York: John Wiley, 1966. 230 p.
15. Protsyk O. Ruling with decrees: Presidential decree making in Russia and Ukraine // Europe-Asia Studies. 2004. Vol. 56. No. 5. P. 637-660. URL: <http://surl.li/eexgu>
16. Samuels D. Presidentialism and Accountability for the Economy in Comparative Perspective // American Political Science Review. 2004. Vol. 98. No. 3. P. 425-436. URL: <http://surl.li/eexhc>
17. Stepan A., Skach C. Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarianism and Presidentialism // World Politics. 1993. Vol. 46. No. 1. P. 1-22. URL: <http://surl.li/eexhr>
18. Tsebelis G., Rizova T. Presidential Conditional Agenda Setting in the Former Communist Countries // Comparative Political Studies. 2007. Vol. 40. No. 10. P. 1155-1182. URL: https://www.researchgate.net/publication/249699721_Presidential_Conditional_Agenda_Setting_in_the_Former_Communist_Countries

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 2. Політичні та економічні наслідки президентства

1. Оцінювання сили президентських повноважень кількісні підходи:
  - a. Індекс президенціалізації за методикою А. Кроувела.
  - b. Методика визначення сили президентських повноважень Е. Тагієва.
  - c. Українські моделі оцінювання сили президентських повноважень (моделі М. Зелінської, Ю. Сурганової, В. Литвина, Х. Забавської).
2. Порівняння моделей вимірювання сили президентських повноважень:
  - a. Зіставний підхід О. Зазнаєва.
  - b. Мультипарадигмальний підхід Дж. Фортін.
  - c. Мультипарадигмальний підхід Р. Елгі та Д. Дойла.
3. Терміни повноважень президентів: політичні та економічні наслідки.
4. Індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.

Основні поняття:

Глава держави, президент, монарх, президентство, формальні і фактичні повноваження президента, оцінювання сили президентських повноважень, модель оцінювання сили, президенціалізація за методикою Кроувела, президенталізм та президенціалізація, парламентаризм та парламентаризація, рівень президенціалізації, індекс балансу законодавчої і виконавчої влади, "мінімалістська" концепція визначення політичних систем, чистий президенталізм, чистий парламентаризм, напівпрезиденталізм, злиття виконавчої та законодавчої гілок влади, подвійна структура виконавчої влади, гібридні системи, подвійне лідерство, виконавчо-законодавчий баланс, конституційна і політична президенціалізація, методика визначення сили президентських повноважень Тагієва, дескриптивний підхід оцінювання сили президентів, метод "контрольного списку", шкальний метод, суперпрезиденталізм, дисперсія влади, інституційний баланс, зважена модель повноважень президентів, українські моделі оцінювання сили президентів, індекс президентури Зелінської, модель Сурганової, підхід Литвина, підхід Забавської, коефіцієнти кореляції, порівняння моделей вимірювання сили президентів, наслідки

термінів повноважень президентів, непараметричний тест, індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Бевза Б., Пилипів І., Литвин В. Методика оцінювання та порівняння сили президентів із позиції сфер повноважень: теоретизація й апробація на прикладі країн Африки // Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. 2020. Вип. 42. С. 121–135. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/President_Power.pdf
2. Забавська Х. Квантифікаційні методики дослідження системи стримувань і противаг (оглядова стаття) // Гуманітарні візії. 2019. Вип. 5(1). С. 36–42. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-5-chyslo-1-2019/kvantyfikaciyni-metodyky-doslidzhennya-systemy-strymuvan-i>
3. Забавська Х. Політологічний аналіз основних елементів системи стримувань і противаг (оглядова стаття) // Гуманітарні візії. 2018. Вип. 4(2). С. 7–13. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/shv/vsi-vypusky/tom-4-chyslo-2-2018/politologichnyu-analiz-osnovnyh-elementiv-systemy-strymuvan-i>
4. Зелінська М. Індексний аналіз президентської влади за Конституцією України // Віче. 2011. С. 9-12. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2706/>
5. Сурганова Ю. Індексний аналіз інституту президентства за змішаної форми правління в Україні // Освіта Регіону: Політологія, Психологія, Комунікації. 2009. № 3. С. 72. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/144>
6. Elgie R., Doyle D. Maximizing the Reliability of Cross-National Measures of Presidential Power // British Journal of Political Science. 2016. Vol. 46. No. 4. P. 731-741. URL: https://ideas.repec.org/a/cup/bjposi/v46y2016i04p731-741_00.html
7. Fortin J. Measuring Presidential Powers: Some Pitfalls of Aggregate Measurement // Leibniz Institut fur Sozialwissenschaften, 2010. 38 p. URL: <http://surl.li/eewxa>
8. Krouwel A. The presidentialisation of Central and East European Countries // Paper prepared for presentation at the ECPR Joint Sessions Workshop on the Presidentialisation of Parliamentary democracies. Copenhagen, Denmark, April 14-19, 2000. 21 p. URL: <http://surl.li/eewzp>
9. Taghiyev E. Measuring Presidential Power in Post-Soviet Countries // CEU Political Science Journal. 2006. Vol. 3. P. 11-21. URL: <http://surl.li/eexia>
10. Zaznaev O. Measuring Presidential Power: A Review of Contemporary Methods // Mediterranean Journal of Social Sciences. 2014. Vol. 5. No. 14. P. 569–573. URL: <http://surl.li/eexbf>
11. Zaznaev O. Measuring Presidential Power in Post-Communist Countries: Rectification of Mistakes // Mediterranean Journal of Social Sciences. 2015. Vol. 6. No. 1. P. 443–449. URL: <http://surl.li/eexbm>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Литвин В. Атрибути та різновиди напівпрезидентської системи правління в Європі: інституційно-процесуальний і політично-поведінковий аспекти: монографія. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 636 с.
2. Романюк А. Порівняльний аналіз позицій та компетенцій президентів у країнах Західної Європи // Інститут президентства у світі: Хто є хто / Упор.: Романюк А., Скочиляс Л., Шведа Ю. Львів: ЦПД, 1999. С. 4-15.
3. Acemoglu D. Constitutions, Politics, and Economics: A Review Essay on Persson and Tabellini's The Economic Effects of Constitutions // Journal of Economic Literature. 2005. Vol. 43. No. 4. P. 1025-1048. URL: www.nber.org/papers/w11235.pdf
4. Araújo V., Silva T., Vieira M. Measuring Presidential Dominance over Cabinets in Presidential Systems: Constitutional Design and Power // Brazilian Political Science Review. 2016. Vol. 10. No. 2. P. 1-23. URL: <http://www.scielo.br/pdf/bpsr/v10n2/1981-3821-bpsr-10-2-1981-38212016000200007.pdf>
5. Baylis T. Presidents versus Prime Ministers: Shaping Executive Authority in Eastern Europe // World Politics. 1996. Vol. 48. P. 297-323.

6. Linz J. The Perils of Presidentialism // Journal of Democracy. 1990. Vol. 1. No. 1. P. 51-69. URL: https://delong.typepad.com/linz_perils_presidencialism.pdf
7. Linz J. The Virtues of Parliamentarism // Journal of Democracy. 1990. Vol. 1. No. 1. P. 84-91. URL: https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/6829234/mod_resource/content/1/LinzJuan%281990%29_TheVirtuesofParlamentarism.pdf
8. Samuels D. Presidentialism and Accountability for the Economy in Comparative Perspective // American Political Science Review. 2004. Vol. 98. No. 3. P. 425-436. URL: <http://surl.li/eexhc>
9. Sartori G. Concept Misformation in Comparative Politics // American Political Science Review. 1970. Vol. 64. P. 1033-1053. URL: <http://www.la.utexas.edu/users/chenry/core/Course%20Materials/Sartori/0.pdf>
10. Stepan A., Skach C. Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation: Parliamentarianism and Presidentialism // World Politics. 1993. Vol. 46. No. 1. P. 1-22. URL: <http://surl.li/eexhr>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Частина 1

Кількісні методи у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність й ефективність урядів і урядування

План заняття:

1. Стабільність урядів: кількісні виміри порівняльного аналізу:
  - a. Концептуальне визначення поняття "стабільність урядів". Індикатори та способи вимірювання урядової стабільності.
  - b. Типи урядів і урядова стабільність. Індекс мінімально-переможних коаліцій.
  - c. Партійні та виборчі детермінанти урядової стабільності. Індекс урядової сили та урядова сила перед парламентом.
  - d. Міністерська стабільність. Співвідношення з урядовою стабільністю.
2. Маркерний аналіз повноважень прем'єр-міністрів.
3. Ефективність урядів і систем урядування кількісні виміри аналізу:
  - a. Концептуальне визначення ефективності урядів та систем урядування підходи до порівняльного політологічного аналізу.
  - b. Внутрішні параметри урядової ефективності.
  - c. Зовнішні параметри ефективності урядів та систем урядування (модель Кауфмана, Краайа та Мастрucci "The Worldwide Governance Indicators").

Основні поняття:

Виконавча влада, уряд, урядовий кабінет і кабінет міністрів, дуалізм виконавчої влади, урядова стабільність (чи стабільність урядів), міністерська стабільність, рівновага та стаціонарність, стійкість та мінливість, індикатори урядової стабільності, способи вимірювання урядової стабільності, урядова тривалість та урядова довговічність, початок (народження) уряду, завершення уряду, урядове виживання, індекс урядової стабільності, урядовий обіг, розмір урядових кабінетів, тип урядового кабінету, індекс мінімально-переможних коаліцій, виконавчо-законодавчі відносини, конфлікт у системі виконавчої влади (внутрішньо-виконавчий конфлікт), партійні детермінанти урядової стабільності, індекс урядової сили та урядова сила перед парламентом, конструкції коаліційності, індекс композиції урядових кабінетів (індекс Шмідта), ідеологічний

розрив урядових кабінетів, індекс ідеологічної різноманітності урядів Додда, маркерний аналіз сили прем'єр-міністрів, сила прем'єр-міністрів, міністерські перестановки та міністерський обіг, ефективність, урядування, урядова ефективність (як ефективність урядів), ефективність урядування, маркери урядової ефективності (внутрішні/зовнішні), моделі ефективності урядів та систем урядування, продуктивність, відповідальність та структурність, способи замірів організаційної ефективності, модель Кауфмана, Крайя та Мاستруцці, "The Worldwide Governance Indicators".

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Литвин В. Концептуальне визначення поняття "урядова стабільність" // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. 2008. № 10. С. 37-42. URL: <http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/cab.stabdefin.pdf>
2. Литвин В. Типи урядових кабінетів // Політологічний вісник: Збірник наукових праць. 2008. № 37. С. 123-138. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/cab.types_.pdf
3. Литвин В. Урядова стабільність крізь призму партійних детермінант країн Центральної Європи // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. 2009. № 13. С. 110-118. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Ur.stabParties.pdf>
4. Литвин В. Урядова стабільність: теоретико-методологічні засади дослідження // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2009. № 21. С. 117-122. URL: http://vlp.com.ua/files/24_49.pdf
5. Литвин В. Способи замірів урядової стабільності // Тези звітної наукової конференції філософського факультету / Відп. за випуск проф. В. Мельник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2009. С. 239-242. URL: <http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/cab.stabmeas.pdf>
6. Литвин В. Урядова стабільність: дослідження крізь призму виборчих циклів // Регіональний вимір політичного процесу в Україні у 2007 році: Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції (Львів, 10 листопада 2007 року) / Романюк А. С., Сковчиляс Л. С., Шиманова О. В. Львів: Генеза-ЦПД, 2007. С. 94-99. URL: <http://postua.info/news.php?nid=9>
7. Михайлишин М., Литвин В. Кореляція стабільності та ефективності урядових кабінетів: на прикладі країн Східної Європи // Громадсько-політична діяльність та соціально-гуманітарні науки в умовах демократичних трансформацій: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 27 березня 2019 р.); за заг. ред. О. С. Токовенка / МОН України, Дніпр. нац. ун-т ім. О. Гончара Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2019. С. 107-112. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/59752140.pdf>
8. Панчак-Бялоблотька Н. Теоретичні патерни й емпіричні показники стабільності урядів меншості у європейських парламентських демократіях // SHV. 2017. Vol. 3. No. С. 45-56. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/nov/6675/panchak.pdf>
9. Романюк А. Феномен урядів меншості в країнах Західної Європи // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. Збірник наукових праць. 2006. № 17. С. 24-28. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/717fa4da-b994-4a46-8530-2032ae286fd1/content>
10. Curristine T. Government Performance: Lessons and Challenges // OECD Journal on Budgeting. 2005. Vol. 5 No. 1. P. 127-151. URL: <https://search.oecd.org/gov/budgeting/37714814.pdf>
11. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. Governance Matters VIII: Aggregate and Individual Governance Indicators for 1996-2008 // World Bank Policy Research Working Paper. 2009. No. 4978. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1424591
12. Kaufmann D., Kraay A., Mastruzzi M. The Worldwide Governance Indicators: Methodology and Analytical Issues // The World Bank. Development Research Group: Macroeconomics and Growth Team. 2010. № 5430. 31 p. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1682130
13. The Worldwide Governance Indicators project. URL: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/#home>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Романюк А. Порівняльний аналіз стабільності урядів України та європейських країн з напівпрезидентською формою правління // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Філософія. 2007. Вип. 5-6. С. 390-395.
2. Романюк А. Урядова стабільність в Західній Європі та Україні: індикатори виміру та фактори впливу // Трансформація політичних систем України і Польщі в умовах європейської інтеграції: Тези конференції / Укладачі: Романюк А.С., Скочиляс Л.С. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004. С. 80-86.
3. Adachi T., Watanabe Y. Ministerial Weights and Government Formation: Estimation Using a Bargaining Model // Journal of Law, Economics and Organization. 2008. Vol. 24. No. 1. P. 95-119. URL: <http://repec.org/esFEAM04/up.16684.1080763254.pdf>
4. Ansolabehere S., Snyder J., Ting M. Voting Weights and Formateur Advantages in the Formation of Coalition Governments // American Journal of Political Sciences. 2005. No. 49. P. 550-563. URL: http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/18095/formateur_and_weights.pdf
5. Conrad C., Golder S. Measuring government duration and stability in Central Eastern European democracies // European Journal of Political Research. 2010. Vol. 49. No. 1. P. 119-150. URL: [http://faculty.ucmerced.edu/cconrad2/Academic/Research_files/fulltext\(4\).pdf](http://faculty.ucmerced.edu/cconrad2/Academic/Research_files/fulltext(4).pdf)
6. Diermeier D., Stevenson R. Cabinet Survival and Competing Risks // American Journal of Political Science. 1999. Vol. 43. No. 5. P. 1051-1098. URL: <http://www.randystevenson.com/wp-content/uploads/2009/10/DS1999AJPS.pdf>
7. Druckman J., Thies M. The Importance of Concurrence: The Impact of Bicameralism on Government Formation and Duration // American Journal of Political Science. 2002. No. 46. P. 760-771. URL: <http://faculty.wcas.northwestern.edu/~jnd260/pub/Druckman%20Thies%20AJPS%202002.pdf>
8. Grofman B. The Comparative Analysis of Coalition Formation and Duration: Distinguishing Between-Country and Within-Country Effects // British Journal of Political Science. 1989. No. 2. P. 291-302. URL: <http://surl.li/eeeyev>
9. Grofman B., van Roosendaal P. Toward a Theoretical Explanation of Premature Cabinet Termination with Application to Post-War Cabinets in the Netherlands // European Journal of Political Research. 1994. No. 26. P. 155-170. URL: <http://surl.li/eeeyfe>
10. Huber J., Martinez-Gallardo C. Cabinet Turnover in Parliamentary Democracies // Prepared for 2003 Annual Meetings of the American Political Science Association, Philadelphia, 2003. URL: http://www.columbia.edu/~jdh39/huber&martinez-gallardo_2.pdf
11. Indridason I., Kam C. Cabinet Reshuffles and Ministerial Drift // British Journal of Political Science. 2008. Vol. 38. No. 4. P. 621-656. URL: <http://surl.li/eeeyfn>
12. King G., Alt J., Burns N., Laver M. A Unified Model of Cabinet Dissolution in Parliamentary Democracies // American Journal of Political Science. 1990. Vol. 34. P. 846-871. URL: <http://gking.harvard.edu/files/coal.pdf>
13. Lytvyn V. Types of cabinets and cabinet stability in Central and Eastern European parliamentary democracies (1990–2013) // Studium Europy Srodkowej i Wschodniej. 2015. Nr. 3. S. 244–266. URL: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/type_of_cabinets.pdf
14. Mueller-Rommel F. Types of Cabinet Durability in Central Eastern Europe // Paper posted at the eScholarship Repository, University of California Irvine, 2005. 13 p. URL: <http://escholarship.org/uc/item/8cv4134w.pdf>

Частина 2

Парламент і інститут парламентаризму кількісні виміри аналізу

План заняття:

1. Порівняння повноважень/сили парламентів: кількісні виміри політичного аналізу (модель С. Фіша та М. Кроеніга, модель Панчак-Бялоблоцкої).
2. Політична структуризація парламентів: кількісні виміри компаративного аналізу.
  - a. Кількісні атрибути бікамералізму. Моделі бікамералізму.
  - b. Партійно-фракційні індикатори структуризації парламентів: кількісні виміри компаративного аналізу (сила, інституціоналізація, стійкість).
  - c. Структуризація парламентів на рівні комітетів: кількісний аналіз (сила, розмір, кількість та інституціоналізація).
3. Парламентська мінливість: дефініювання та операціоналізація.
  - a. Парламентська й електоральна мінливість.
  - b. Коливання голосів і парламентська мінливість. Закон "кубічного кореня", формула правильного куба.

Основні поняття:

Парламент та парламентаризм, повноваження парламентів, політичні, законодавчі, міжнародні і контрольні повноваження парламенту, професіоналізм парламенту, сила парламенту, модель Фіша та Кроеніга, модель Панчак-Бялоблоцкої, структуризація парламентів, індикатори і маркери структуризації парламентів, бікамералізм, кількісні атрибути бікамералізму, моделі бікамералізму (еквівалентний та нееквівалентний, коеквівалентний/коеквівалентний з обмеженнями, обмежених виконавчих повноважень, консультативний, субординований), партійно-фракційна структуризація парламентів, інституціоналізація парламенту, рівні інституціоналізації парламентів, партійна стійкість парламенту, структуризація парламентів на рівні комітетів, комітет, кількість і розмір комітетів і підкомітетів, інституціоналізація комітетів, рівні інституціоналізації комітетів (низький, середній і високий), сила комітетів, рівні сили комітетів (низька, середня й велика), парламентська мінливість, парламентський обіг, електоральна мінливість, коливання голосів, закону "кубічного кореня" й "формула правильного куба", індекс диспропорційності виборчих систем.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Балашова О. Електоральна волатильність як характеристика стабільності партійної системи України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Історія. Філософія. Політологія". 2020. Вип. 19. С. 84-88. URL: <http://vestnik-humanities.mgu.od.ua/archive/2020/19/19-2020.pdf#page=84>
2. Литвин В., Романюк А. Інституційні атрибути кількості, розміру та членства в постійних парламентських комітетах у європейських представницьких демократіях: порівняльний аналіз (станом на грудень 2015 року) // Політичне життя. 2016. № 3. С. 115-141. URL: <http://jpl.donnu.edu.ua/article/download/2800/2839>

3. Новиков М. Становлення та розвиток бікамералізму в історичній ретроспективі // Наукові праці. Серія: Політичні науки. 2006. Вип. 27. Т. 40. С. 57-62. URL: <http://surl.li/eeuyhk>
4. Панчак-Бялоблоцка Н. Особливості бікамералізму в Центральній і Східній Європі: порівняльний аналіз повноважень і функцій верхніх палат // Освіта регіону: Політологія. Психологія. Комунікація. 2010. № 4. С. 177-188. URL: <https://social-science.uu.edu.ua/article/345>
5. Панчак-Бялоблоцка Н. Особливості формування та складу верхніх палат у парламентах країн Центральної та Східної Європи // Львівська політехніка. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2011. Вип. 23. С. 149-158. URL: <http://surl.li/eeuyhx>
6. Панчак-Бялоблоцка Н. Парламентська мінливість і стабільність партійних систем у Центральній Європі: досвід Вишеградської четвірки // Політологічні та соціологічні студії: Т.10. Вибірчі процеси в Україні та постсоціалістичних країнах: Збірник наукових праць. Чернівці: Букрек, 2011. С. 98-120.
7. Панчак-Бялоблоцка Н. Політична структуризація парламентів країн Центральної Європи: Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. 324 с.
8. Панчак-Бялоблоцка Н. Політична структуризація парламентів у країнах Центральної Європи на рівні постійних комітетів // Науковий часопис. Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. Київ, 2010. Вип. 4. С. 175-184. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6368>
9. Fish S. Stronger Legislatures, Stronger Democracies // Journal of Democracy. 2006. Vol. 17. No. 1. P. 5-20. URL: <https://www.journalofdemocracy.org/wp-content/uploads/2012/04/Fish-17-1.pdf>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Bulmer E. Bicameralism: International IDEA Constitution-Building Primer 2. IDEA, 2014. 37 p. URL: <https://www.idea.int/sites/default/files/publications/bicameralism-primer.pdf>
2. Facchini G., Testa C. A Theory of Bicameralism // SSRN Working Paper. 2005. 30 p. URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=681223
3. Machelski Z. Models of bicameral parliaments. A comparative approach // Wrocławskie Studia Politolologiczne. 2012. Vol. 13. P. 1-18. URL: <https://wuwr.pl/wrsp/article/download/11567/10507/10682>
4. Panchak-Białobłocka N. Obieg parlamentary kategorii politologicznej w kontekście dokonywania oceny zmienności parlamentarnej państw Europy Środkowej i Zachodniej // Transformacje ustrojowe w Europie Środkowej i Wschodniej. Kutno, 2012. S. 115-126. URL: <http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Transformacje-ustrojowe-w-Europie-%C5%9Arodkowej-i-Wschodnie.pdf>
5. Powell E., Tucker J. New Approaches to Electoral Volatility: Evidence from Post-communist Countries // SSRN Working Paper. 2009. 39 p. URL: <http://surl.li/eeeyld>
6. Romanyuk A., Lytvyn V. Electoral performance of new political parties in Ukraine: The context of electoral volatility at the parliamentary level (1998–2019) // The Czech Journal of Political Science. 2021. Vol. 3. P. 274–292. URL: <http://surl.li/eeeykp>
7. Shepsle K., Weingast B. The Institutional Foundations of Committee Power // American Political Science Review. 1987. Vol. 81. P. 85-105. URL: <http://surl.li/eeeykv>
8. Vercesi M. From Symmetrical Bicameralism to Which Model? The Constitutional Reform and the Second Chamber in Comparative Perspective // Paper prepared for the panel "Il Parlamento italiano al bivio della riforma costituzionale: un'occasione per riflettere sull'evolversi degli studi parlamentari in Italia". XXX Annual Meeting of the Italian Political Science Association. Milan, 15-17 September 2016. URL: https://www.sisp.it/docs/convegno2016/71_sisp2016_sistema-politico-italiano.pdf

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Кількість, фракціоналізація та сила політичних партій. Партійні системи

План заняття:

1. Кількість партій: політологічне трактування:
  - a. Абсолютна кількість партій: розрахунок та значення.
  - b. Ефективна кількість партій: операціоналізація та шляхи вимірювання. Моделі Лааксо і Таагапери, Молінера, Данлеві і Бусека, Голосова. Індекс найбільших виборчих і парламентських компонентів. Показник змагальності партій.
  - c. Концепція релевантності політичних партій: теоретичне та практичне значення. Відносний розмір найбільших і найменших партій.
  - d. Показник двопартійності партійних систем.
2. Партійна фракціоналізація і фрагментація: операціоналізація емпіричних даних:
  - a. Концептуальне визначення партійної (парламентської та електоральної) фракціоналізації та фрагментації.
  - b. Операціоналізація партійної фракціоналізації: індекси парламентської та електоральної фракціоналізації Рея, гіперфракціоналізації Вілдгена та індекс Данлеві-Бусека.
3. Партійна сила: порівняльне політологічне трактування:
  - a. Концепція домінуючої партії способи вимірювання. Типи партійного домінування (модель Бусека, модель Данлеві, модель Богаардса, модель Пемпела, модель Блонделя, модель Сарторі, модель О'Лірі).
  - b. Концепція основної (системної) партії (модель Шофілда, Грофмана та Фельда).
  - c. Концепція сильної партії (модель Лейвера й Шепсла, модель Шофілда та Грофмана). Індеси партійної влади (індекс Баншофа, індекс Шеплі-Шубіка). Індекс електоральної успішності партій.
  - d. Концепція "малої партії": невизначеність і проблема аналізу.
4. Партійні системи: кількісні виміри порівняльного аналізу:
  - a. Моделі Дюверже, Даля, Блонделя, Роккана, Сарторі, Сміта, Вейра, Маєра, Сіароффа, Волінца, Блау, Лейвера та Бенойта, Осадчука.
  - b. Стабільність, стійкість й інституціоналізація партійних систем: патерни аналізу. Стабілізація партійних парламентських груп на основі оцінювання парламентського обігу.

Основні поняття:

Політична партія, партійна система, вік партій, кількість партій, абсолютна кількість партій, ефективна кількість виборчих та парламентських партій, індекси ефективної кількості партій (модель Лааксо та Таагапери, модель Молінера, модель Голосова), індекс найбільших виборчих й парламентських компонентів, показник змагальності партій, релевантність політичних партій, відносний розмір партій, двопартійність

партійних систем, партійна (електоральна і парламентська) фракціоналізація, партійна фрагментація, індекси парламентської та електоральної фракціоналізації Рея, індекс гіперфракціоналізації Вілдгена, індекс Данлеві-Бусека, партійна сила, домінуюча партія, типи партійного домінування (модель Бусека, модель Богаардса, модель О'Лірі, модель Пемпела, модель Блонделя, модель Сарторі, модель Данлеві), системна (чи основна) партія (модель Шофілда, Грофмана і Фельда), сильна партія (модель Лейвера і Шепсла, модель Шофілда та Грофмана), індекси партійної влади (індекс Баншофа, індекс Шеплі-Шубіка), індекс електоральної успішності партій, партійна система, моделі класифікації партійних систем, стабільність та стійкість партійних систем, інституціоналізація партійних систем, стабілізація парламентських груп.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Зарічний М. Елементи теорії соціального вибору. Львів, 2001. 160 с.
2. Лебедюк В. Конфігурація партійної системи України: нисхідні та висхідні тенденції // Сучасна українська політика. 2013. Вип. 28. С. 157-169. URL: <http://surl.li/eeuqz>
3. Лебедюк В. Типологія партійних систем: минуле та сьогодні // Політичний менеджмент. 2013. Вип. 59. С. 60-69. URL: https://www.academia.edu/download/49812231/PM_59_67_Lebediuk.pdf
4. Литвин В. Релевантність або нерелевантність «малих» партій: теоретизація, особливості та вияви // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін. 2022. Вип. 22 (31). С. 17-26. URL: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/1234>
5. Литвин В. Урядова стабільність крізь призму партійних детермінант країн Центральної Європи // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. 2009. № 13. С. 110-118. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn.-Ur.stabParties.pdf>
6. Литвин В., Осачук І. Теоретико-методологічні параметри і підходи до типологізації партійних систем та емпірично-порівняльні результати їх верифікації на прикладі України (1990–2016) // Політичні партії і вибори: українські та світові практики: збірник статей і тез за результатами наукової конференції "Політичні партії і вибори: українські та світові практики" (пам'яті Юрія Романовича Шведа) від 8 жовтня 2016 року / За заг. редакцією А. Романюка. Львів: Просір-М, 2017. С. 149-193. URL: http://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Lytvyn-Osadchuk_Parties-conf.pdf
7. Назаров М. Домінуюча партія як інструмент інституціоналізації політичного простору // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія "Питання політології". 2016. Вип. 30. С. 55-61. URL: <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/view/8673>
8. Якименко Ю. Методологія аналізу динаміки партійних систем: основні підходи та особливості їх застосування в Україні // Політологічний вісник. 2012. Вип. 65. С. 300-309. URL: <http://surl.li/eeuym>
9. Шестак Н. Емпіричні методи дослідження політичних партій та партійних систем // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2014. Вип. 5. С. 144-155. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/5_2016/18.pdf
10. Computer Algorithms for Voting Power Analysis // Dennis Leech Personal Website. URL: <https://homepages.warwick.ac.uk/~ecaae/index.html>
11. Šestak I. Ефективна кількість партій в Україні (1991–2012) // Annales Scientia Politica. 2014. Vol. 3. No. 1. P. 47-51. URL: <http://surl.li/eeurg>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Banzhaf J. One man, 3.312 votes: A mathematical analysis of the Electoral College // Villanova Law Review. 1968. Vol. 13. P. 304-332. URL: <http://surl.li/eeyvww>

2. Dumont P., Caulier J.-F. The "effective number of relevant parties": How voting power improves Laakso-Taagepera's index. Unpublished manuscript, 2005. URL: https://cerrec.be/wp-content/uploads/2017/12/cerrec2003_7.pdf
3. Dunleavy P., Boucek F. Constructing the Number of Parties // Party Politics. 2003. Vol. 9. P. 291-315. URL: <http://130.74.120.3/courses/pol628/dunleavyboucek03.pdf>
4. Golosov G. The Effective Number of Parties: A New Approach // Party Politics. 2010. Vol. 16. P. 171-192.
5. Greene Z., Bevan S. How Many Parties? A More Sensitive Approach to Measuring the Effective Number of Parties. University of Mannheim, 2013. 23 p. URL: <http://surl.li/eeyxе>
6. Laakso M., Taagepera R. The Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe // Comparative Political Studies. 1979. Vol. 12. No. 1. P. 3-27. URL: <http://surl.li/eeyx1>
7. Molinar J. Counting the Number of Parties: An Alternative Index // American Political Science Review. 1991. Vol. 85. No. 4. P. 1383-1391.
8. Schofield N., Grofman B., Feld S. The Core and Stability of Group Choice in Spatial Voting Games // American Political Science Review. 1988. Vol. 82. P. 196-211. URL: <http://surl.li/eeyxу>
9. Taagepera R., Grofman B. Rethinking Duverger's Law: Predicting the Effective Number of Parties in Plurality and PR Systems Parties Minus Issues Equals One // European Journal of Political Research. 1985. Vol. 13. P. 341-352. URL: <http://surl.li/eeyyh>
10. Taagepera R. Supplementing the Effective Number of Parties // Electoral Studies. 1999. Vol. 18. P. 497-504.
11. Wildgen J. The Measurement of Hyperfractionalization // Comparative Political Studies. 1971. Vol. 4. P. 233-243.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Партійні ідеології: кількісні виміри порівняльного аналізу

План заняття:

1. Партійна ідеологія: кількісні виміри порівняльного аналізу:
  - a. Ідеологія і поляризація у партійних системах: концептуальне визначення.
  - b. Вимірювання ідеологічної різноманітності партій. Індекс ідеологічності. Зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенойта і Лейвера.
2. Політичний спектр: індикатори та маркери політологічного аналізу:
  - a. Одновимірні/одноосьові моделі політичного спектру.
  - b. Багатовимірні/багатоосьові моделі політичного спектру.

Основні поняття:

Ідеологія, партійна ідеологія, ідеологічний спектр, політичний спектр, поляризація, ідеологічна різноманітність партій, індекс ідеологічності, зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенойта й Лейвера, одновимірні/одноосьові моделі спектру, багатовимірні/багатоосьові моделі спектру, праві партії, ліві партії, ліво-правий спектр, центризм, крайні ліві партії, крайні праві партії, політичні ідеологічні сім'ї партій, геометрична вісь політичного спектру, модель правого авторитаріанізму, теорія підкови, ліво-правий авторитаріанізм, спектрально-синкретичний вимір, модель Фергюсона, модель Айзенка, модель Рокіча, модель Нолана, модель Крісті і Мелцера, модель Фризького інституту, "World's Smallest Political Quiz", політичний компас,

модель Грінберга й Джонаса, британська модель і модель Пурнеля, модель Інглхарта, модель Мітчелла, "Manifesto Project".

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Білоус Є. Проблеми та перспективи емпіричної ідентифікації ідеологічних уявлень масової свідомості // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія "Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи". 2017. Вип. 39. С. 61-67. URL: <http://surl.li/eezgh>
2. Балашова О. Дослідження партійної системи через призму кількісної методології // Політичне життя. 2018. Вип. 2. С. 5-13. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/5945>
3. Лешенок У. Можливості емпіричної ідентифікації політичних орієнтацій на основі цінностей // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. 2019. Вип 3(39). С. 105-115. URL: <http://apspp.soc.univ.kiev.ua/index.php/home/article/view/862>
4. Пирог Г. Політичні орієнтації: системно-психологічний підхід // Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2018. Вип. 18. С. 346-351. URL: http://eprints.zu.edu.ua/27927/1/Pyroh_Lviv.pdf
5. Inglehart R., Welzel C. Changing Mass Priorities: The Link Between Modernization and Democracy // Perspectives on Politics. 2010. Vol. 8. No. 2. P. 551-567. URL: <http://surl.li/eezio>
6. Manifesto Project Database // WZB. URL: <https://manifesto-project.wzb.eu/>
7. The World's Smallest Political Quiz // Advocates for Self-Government. URL: <https://www.theadvocates.org/quiz/>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Bakker R. Measuring party positions in Europe: The Chapel Hill expert survey trend file, 1999–2010 // Party Politics. 2015. Vol. 21. No. 1. P. 143-152. URL: <http://surl.li/eezpj>
2. Bakker R., Hobolt S. Measuring party positions. Oxford: Oxford University Press, 2013. URL: <http://surl.li/eezop>
3. Heath A., Pierce R. It Was Party Identification All Along Question Order Effects on Reports of Party Identification in Britain // Electoral Studies. 1992. Vol. 11. No. 2. P. 93-105. URL: <http://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/2027.42/29992/1/0000359.pdf>
4. Helbling M., Tresch A. Measuring party positions and issue salience from media coverage: Discussing and cross-validating new indicators // Electoral Studies. 2011. Vol. 30. No. 1. P. 174-183. URL: <http://surl.li/eezqb>
5. Hooghe L. Reliability and validity of measuring party positions: The Chapel Hill expert surveys of 2002 and 2006 // European Journal of Political Research. 2010. Vol. 49. No. 5. P. 687-703. URL: <http://surl.li/eezpt>
6. Lachat R. The impact of party polarization on ideological voting // Electoral Studies. 2008. Vol. 27. No. 4. P. 687-698. URL: <http://surl.li/eeznx>
7. Meijers M., Zaslove A. Measuring populism in political parties: Appraisal of a new approach // Comparative political studies. 2021. Vol. 54. No. 2. P. 372-407. URL: <http://surl.li/eezqm>
8. Mitchell B. Eight Ways to Run the Country: a new and revealing look at left and right. Greenwood Publishing Group, 2007. 161 p.
9. Norris P. Measuring populism worldwide // Party politics. 2020. Vol. 26. No. 6. P. 697-717. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1354068820927686>
10. Nyblade B. Reconsidering Ideological Diversity and Government Survival // Paper presented at the annual meeting of the American Political Science Association. 2004. 21 p.
11. Warwick P. Ideological Diversity and Government Survival in Western Democracies // Comparative Political Studies. 1992. No. 25. P. 332-361.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Інститути виборів та виборчих систем: кількісні виміри аналізу

План заняття:

1. Електоральна мінливість (волатильність):
  - a. Концептуальне визначення електоральної мінливості.
  - b. Кількісні виміри електоральної мінливості (індекси Педерсена, Варвіка, Бартоліні й Мейра, загальної електоральної та парламентської мінливості, електоральна мінливість між виборчими та парламентськими блоками).
2. Системи пропорційного представництва (або розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах):
  - a. Методи найбільшого залишку (квота Хейра, квота Хагенбах-Бішофа, квота Друпа, квота імперіалі, нормальна та посилена квота імперіалі).
  - b. Методи найбільшого середнього (метод д'Хондта).
  - c. Методи дільників (метод найменшого та найбільшого дільника, середнє арифметичне і геометричне, середнє гармонічне, датська система, метод Сант-Лаге, модифікований метод Сант-Лаге, угорський метод Сант-Лаге).
  - d. Інші методи (метод Хантінгтона, метод Адамса). Порівняння методів поділу мандатів у парламенті.
3. Пропорційність/диспропорційність виборчих систем і виборчих формул:
  - a. Концептуальне визначення пропорційності і диспропорційності виборчих систем.
  - b. Індекси пропорційності виборчих систем (індекс максимальних відхилень, індекс Рея, квадратичні індекси, індекс Салаі, індекс Гатєва, індекс представництва Грофмана, індекс Гюнтера, індекс Макі-Роуза, індекс Монро).
  - c. Індекси диспропорційності виборчих систем (індекс диспропорційності Рея, індекс найменших квадратів Галлахера, індекс диспропорційності виборчих систем Луземор-Хенбі, індекс диспропорційності Грофмана, індекс диспропорційності Лейпхарта, індекс диспропорційності Сант-Лаге, індекс переважного співвідношення Таагапери/Лааксо, індекс максимальної девіації виборчих систем Галлахера).
  - d. Індекс близькості (проксимальності) виборів.

Основні поняття:

Вибори, виборча система, електоральна мінливість (волатильність), кількісні виміри електоральної мінливості, індекс Педерсена, індекс Варвіка, індекс Бартоліні та Мейра, загальна електоральна мінливість, електоральна мінливість між парламентськими та виборчими блоками, системи пропорційного представництва, розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах, методи найбільшого залишку, квота Хейра, квота Друпа, квота імперіалі, нормальна та посилена квота імперіалі, методи найбільшого середнього, метод д'Хондта, методи дільників, метод найменшого та найбільшого дільника, середнє арифметичне і геометричне, середнє гармонічне, датська система, метод Сант-Лаге, модифікований метод Сант-Лаге, пропорційність виборчих систем, індекс максимальних відхилень, індекс Рея, квадратичні індекси, індекс Салаі, індекс

Гатева, індекс представництва Грофмана, індекс Макі-Роуза, індекс Гюнтера, індекс Монро, індекси диспропорційності виборчих систем, індекс найменших квадратів Галлахера, індекс диспропорційності Луземор-Хенбі, індекс диспропорційності Грофмана, індекс диспропорційності Рея, індекс диспропорційності Лейпхарта, індекс диспропорційності Сант-Лаге, індекс переважного співвідношення Таагепери/Лааксо, індекс максимальної девіації виборчих систем Галлахера, близькість (проксимальність) виборів, індекс проксимальності виборів.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Балашова О. Електоральна волатильність як характеристика стабільності партійної системи України // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія "Історія. Філософія. Політологія". 2020. Вип. 19. С. 84-88. URL: <http://vestnik-humanities.mgu.od.ua/archive/2020/19/19-2020.pdf#page=84>
2. Дроздик О., Поліщук Д. Особливості визначення результатів виборів у пропорційних виборчих системах // Щомісячний інформаційно-аналітичний журнал. 2021. Вип. 5(3). С. 25-29. URL: http://efp.in.ua/public_html/uploads/journals/303/efp_05-3_2021.pdf#page=25
3. Зарічний М. Елементи теорії соціального вибору. Львів, 2001. 160 с.
4. Романюк А. Оцінка переваг і проблем пропорційної виборчої системи на прикладі країн Західної Європи та у світлі парламентських виборів в Україні у 2006 р. // Вибори та демократія. 2006. № 3 (9). С. 4-10.
5. Романюк А. Оцінка пропорційності виборчих систем країн Західної Європи та України: порівняльний аспект // Вісник Центральної виборчої комісії. 2007. Вип. 2(8). С. 58-63. URL: <http://surl.li/eezun>
6. Powell E., Tucker J. New Approaches to Electoral Volatility: Evidence from Post-communist Countries // SSRN Working Paper. 2009. 39 p. URL: <http://surl.li/eeeyld>
7. Romanyuk A., Lytvyn V. Electoral performance of new political parties in Ukraine: The context of electoral volatility at the parliamentary level (1998–2019) // The Czech Journal of Political Science. 2021. Vol. 3. P. 274–292. URL: <http://surl.li/eeeykp>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Benoit K. Which Electoral Formula Is the Most Proportional? A New Look with New Evidence // Political Analysis. 2000. Vol. 8. No. 4. P. 381-388. URL: <http://kenbenoit.net/pdfs/PA84-381-388.pdf>
2. Gallagher M. Comparing Proportional Representation Electoral Systems: Quotas, Thresholds, Paradoxes and Majorities // British Journal of Political Science. 1992. Vol. 22. P. 469-496. URL: https://www.tcd.ie/Political_Science/people/michael_gallagher/BJPS1992.pdf
3. Gallagher M. Proportionality, disproportionality and electoral systems // Electoral Studies. 1991. Vol. 10. No. 1. P. 33-51. URL: https://www.tcd.ie/Political_Science/people/michael_gallagher/ElectoralStudies1991.pdf
4. Kestelman P. Quantifying Representativity // Voting matters. 1999. Vol. 10. P. 7-10. URL: <http://www.votingmatters.org.uk/ISSUE10/P6.HTM>
5. Laakso M., Taagepera R. The Effective Number of Parties: A Measure with Application to West Europe // Comparative Political Studies. 1979. Vol. 12. No. 1. P. 3-27. URL: <http://surl.li/eeeyxl>
6. Taagepera R., Grofman B. Rethinking Duverger's Law: Predicting the Effective Number of Parties in Plurality and PR Systems Parties Minus Issues Equals One // European Journal of Political Research. 1985. Vol. 13. P. 341-352. URL: <http://surl.li/eeeyyh>
7. Sikk A. How unstable? Volatility and the genuinely new parties in Eastern Europe // European Journal of Political Research. 2005. Vol. 44. P. 391-412. URL: <http://surl.li/eezyk>

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Частина 1

Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 1. Демократизація: кількісний компаративний аналіз

План заняття:

1. Демократія та демократизація кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу (індивідуальні проекти): індекс політичної демократії Ф. Катрайта, індекс демократичної дії Д. Нейбауера, індекс демократизації Т. Ванханена, індекс політичної демократії К. Боллена, індекс демократизації Р. Гастіла, "новий індекс демократизації" К. Херпфера.
2. Демократія/автократія і демократизація/авторитаризація: кількісні виміри аналізу (організаційні проекти):
  - a. Проект "Політія".
  - b. Проекти Тату Ванханена (Гельсінського університету).
  - c. Громадянські права і політичні свободи у проекті "Свобода в світі" організації "Freedom House".
3. Свобода преси: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу:
  - a. "Індекс свободи преси" організації "Репортери без меж".
  - b. Проекти організації "Freedom House".
4. Економічна свобода: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу:
  - a. "Економічна свобода у світі" інститутів Катона та Фрейзера.
  - b. "Індекс економічної свободи" фонду "Спадщина".
  - c. "Світовий огляд економічної свободи" "Freedom House".

Основні поняття:

Демократія, автократія, демократизація, авторитаризація, політична демократія, індекс політичної демократії Ф. Катрайта, індекс демократичної дії Д. Нейбауера, індекс демократизації Т. Ванханена, індекс демократії К. Боллена, індекс демократизації Р. Гастіла, "новий індекс демократизації" К. Херпфера, політія, проект "Політія", демократія і анократія, політичний транзит, проекти Тату Ванханена (Гельсінського університету), індекс рівня демократизації, громадянські права та політичні свободи "Freedom House", "Свобода у світі", свобода преси, "Індекс свободи преси" організації "Репортери без меж", свобода мережі, економічна свобода, політична свобода, позитивна свобода, "Індекс економічної свободи" фонду "Спадщина", "Економічна свобода у світі" інститутів Катона і Фрейзера, види економічної свободи.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Бучин М. Політологічний аналіз основних методик вимірювання рівня демократії у світі // Гуманітарні візії. 2016. № 2 (1). С. 9–13. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4348/buchin0.pdf>

2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 63–114.
3. Палас Н. Індекси демократизації Т. Ванханена та організації "Freedom House" як одні з пріоритетних методів визначення рівня демократизації у кінці XIX початку XXI ст. // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2010. № 22. С. 117-123. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/handle/123456789/25739>
4. Шведа Ю. Індикатори та стратегії демократизації політичної системи // Балуцька Л., Романюк А. Перспективи політичної реформи в Україні у контексті президентських виборів 2010 року. Львів: ЦПД, 2009. С. 77-99. URL: <http://postua.info/news.php?nid=36>
5. Freedom in the World // Freedom House. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
6. Marshall M., Jaggers K., Gurr T. R. Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800-2010. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
7. Vanhanen T. Measures of Democracy 1810–2018: computer file, FSD1289 // Tampere: Finnish Social Science Data Archive, 2018. URL: <http://surl.li/efaeo>
8. V-Dem (Varieties of democracy) Dataset: Version 11 // V-Dem. URL: <https://www.v-dem.net/en/data/data/v-dem-dataset-v111/>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Alvarez M., Cheibub J., Limongi F., Przeworski A. Classifying Political Regimes // Studies in Comparative International Development. 1996. Vol. 31. P. 529–546. URL: <http://surl.li/efaeq>
2. Bowman K., Lehoucq F., Mahoney J. Measuring Political Democracy: Case Expertise, Data Adequacy, and Central America // Comparative Political Studies. 2005. Vol. 38. No. 8. P. 939–970. URL: <http://www.blmdemocracy.gatech.edu/BLM%20final%20paper%20for%20web.pdf>
3. Cheibub J., Gandhi J., Vreeland J. Democracy and dictatorship revisited // Public Choice 2010. Vol. 143. P. 67–101. URL: <http://surl.li/efaeq>
4. Coppedge M., Gerring J., Altman D., Bernhard M., Fish S., Hicken A., Kroenig M. Conceptualizing and Measuring Democracy: A New Approach // Perspectives on Politics. 2011. Vol. 9. No. 2. P. 247–267. URL: <http://surl.li/efafc>
5. Gerring J., Coppedge M., Elklit J., Hicken H., Lindberg S. Measuring democracy: A multidimensional, tiered, and historical approach // Working paper. 2009. URL: <http://surl.li/efaff>
6. Hadenius A., Teorell J. Assessing Alternative Indices of Democracy // Political Concepts, Committee on Concepts and Methods, Working Paper Series. August 2005. 47 p. URL: <http://www.concepts-methods.org/Files/WorkingPaper/PC%206%20Hadenius%20Teorell.pdf>
7. Munck G., Verkuilen J. Conceptualizing and Measuring Democracy: Evaluating Alternative Indices // Comparative Political Studies. 2002. Vol. 35. No. 1. P. 5-34. URL: http://www-bcf.usc.edu/~munck/pdf/Munck_Verkuilen%20CPS%202002.pdf

Частина 2

Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 2. Трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз

План заняття:

1. Політична трансформація: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу:
  - a. Індекс людського розвитку.
  - b. Проекти організації "Freedom House": "Нації у транзиті" та "Країни на роздоріжжі".
  - c. Проекти фонду Бертельсманна: індекс трансформації Бертельсманна та індикатори сталого урядування.

- d. Проекти організації "Transparency International": індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції та індекс хабародавців.
2. Глобалізація: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу:
  - a. KOF індекс глобалізації.
  - b. Індекс глобалізації A.T. Kearney.
  - c. CSGR індекс глобалізації.
  - d. GlobalIndex проекту "TransEurope".
  - e. Індекс глобалізації Маастрихтського університету.

Основні поняття:

Політична трансформація, транзит, індекс людського розвитку, індекс якості життя, індекс фізичної якості життя, валове національне щастя, міжнародний індекс щастя, істинний показник прогресу, індекс гендерної нерівності, індикатор справжнього прогресу, проект "Нації у транзиті", політичний і економічний транзит, консолідовані демократії, напівконсолідовані демократії, перехідні режими, напівконсолідовані автократії, консолідовані автократії, проект "Країни на роздоріжжі", проекти фонду Бертельсманна, індекс трансформації Бертельсманна, статусний індекс, політична та економічна трансформація, індекс управління, індикатори сталого урядування, проекти організації "Transparency International", індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції, індекс хабародавців, глобалізація, мундіалізація, Індекс глобалізації A.T. Kearney, CSGR індекс глобалізації, KOF індекс глобалізації, GlobalIndex проекту "TransEurope", Індекс глобалізації Маастрихтського університету.

Список наукових і навчальних джерел:

Обов'язкові джерела:

1. Дем'яненко Б. Україні в світ у 2010 році: Компаративний аналіз методами міжнародного ранжування // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. К., 2011. Вип. 22. С. 281-293. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/handle/123456789/26855>
2. Литвин В. Політичні режими сучасності: інституційні та процесуальні виміри аналізу: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. С. 449–499.
3. Corruption Perceptions Index // Transparency International. URL: <http://surl.li/efahb>
4. Countries at the Crossroads // Freedom House. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/countries-crossroads>
5. Global Corruption Barometer // Transparency International. URL: <http://surl.li/efahj>
6. Happy Planet Index // Happy Planet Index. URL: <http://www.happyplanetindex.org/>
7. Human Development Index // Human Development Reports. URL: <http://hdr.undp.org/en/statistics/hdi>
8. Nations in Transit // Freedom House. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
9. Transformation index // Bertelsmann Stiftung. URL: <http://www.bti-project.org/de/startseite/>

Рекомендовані та додаткові джерела:

1. Bovens M. Analyzing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework // European Law Journal. 2007. Vol. 13. No. 4. P. 447-468. URL: <https://www.ihs.ac.at/publications/lib/ep7.pdf>
2. Dreher A. Does Globalization Affect Growth? Evidence from a new Index of Globalization // Applied Economics. 2006. Vol. 38. No. 10. P. 1091-1110. URL: <http://surl.li/efahu>

3. Martens P., Akin S.-M., Maud H., Mohsin R. Is Globalisation Healthy: a Statistical Analysis of the Impacts of Globalisation on Health // Globalisation and Health. 2010. Vol. 6. No. 16. URL: <http://www.globalizationandhealth.com/content/6/1/16>
4. Martens P., Amelung B. On the correlation between globalization and vulnerability in times of economic crisis a statistical analysis for Europe // Globality Studies Journal. 2010. Vol. 17. P. 1-15. URL: <http://surl.li/efaim>
5. Marcel R. GlobalIndex: A sociological approach to globalization measurement // International Sociology. 2008. Vol. 23. No. 4. P. 596-631. URL: <http://surl.li/efaiy>
6. Schmitter P. The Ambiguous Virtues of Accountability // Journal of Democracy. 2004. Vol. 15. No. 4. P. 47-60. URL: <http://surl.li/efajd>
7. Vujakovic P. How to Measure Globalization? A New Globalization Index (NGI) // Atlantic Economic Journal. 2010. Vol. 38. No. 2. URL: <http://surl.li/efajg>
8. Wolff H., Chong H., Auffhammer M., Classification, Detection and Consequences of Data Error: Evidence from the Human Development Index // Economic Journal. 2011. Vol. 121. No. 553. P. 843-870. URL: <https://pdfs.semanticscholar.org/b35b/5601e9d290b466d55da817afae4ee2d73b2a.pdf>

7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<i>Тема 1. Доказова політологія і кількісні виміри порівняльного аналізу політичних інститутів. Теоретичні ефекти політичних інститутів (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	6
2	<i>Тема 2. Інститут президентства. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 1 (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	11
3	<i>Тема 3. Повноваження президентів: кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу: Частина 2. Політичні та економічні наслідки президентства (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	11
4	<i>Тема 4. Кількісні методи у порівняльному аналізі інститутів виконавчої влади. Стабільність й ефективність урядів і урядування (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	8
5	<i>Тема 5. Парламент і інститут парламентаризму: кількісні виміри аналізу (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	8
6	<i>Тема 6. Кількість, фракціоналізація та сила політичних партій. Партійні системи (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	11
7	<i>Тема 7. Партійні ідеології: кількісні виміри порівняльного аналізу (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	11
8	<i>Тема 8. Інститути виборів та виборчих систем: кількісні виміри аналізу (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	11
9	<i>Тема 9. Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 1. Демократизація: кількісний компаративний аналіз (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	5
10	<i>Тема 10. Інституційні виміри сучасних політичних режимів: Частина 2. Трансформація та глобалізація: кількісний компаративний аналіз (детальніший або самостійний розгляд окремих питань теми)</i>	5
Разом		87

8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

З метою перевірки рівня розуміння студентами визначеного програмою курсу теоретичного матеріалу, визначення міри засвоєння, успішності оволодіння навчально-дослідницькими та прикладними навичками, уміння самостійного вивчення, а також розв'язання проблем курсу, вироблення навичок письмової та усної самопрезентації використовуємо поточну й проміжну форми контролю.

Поточний контроль успішності студентів

здійснюється за трьома напрямками:

- контроль за відвідуванням студентами лекційних занять (викладач періодично перевіряє успішність відвідування студентами лекцій);
- контроль за систематичністю та активністю роботи студента у процесі і під час семінарських та інших практичних заняттях;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання.

Оцінювання відбувається упродовж цілого семестру навчального року із метою контролю рівня засвоєння й творчого застосування знань у вигляді усного опитування, контрольних тематичних завдань, а також термінологічних диктантів, написання творчих та розрахункових робіт (реферату, доповіді, есе, розрахункового порівняльного аналізу) із проблем курсу. Передбачено проведення двох модульних контролів або аналогічних їм заходів.

Всі заплановані форми поточного контролю (окрім модульного контролю або аналогічного заходу) оцінюються за шкалою від 0 до 5 балів, де 5 – це найвища, а 0 – це найнижча оцінка. Всі отримані оцінки сумуються. Потім до отриманого числа додаються результати модульних контролів (чи аналогічних заходів), які оцінюються від 0 до 8 балів. Максимальна сума двох модульних контролів (чи аналогічних заходів) рівна 15 балам. Розрахунковий порівняльний аналіз, реферат та доповідь оцінюються в 4 бали, а есе – в 3 бали. Таким чином формується підсумкова поточна оцінка за семестр, котра не перевищує 50 балів.

Форма підсумкового контролю – залік у формі усного, тестового чи комбінованого опитування. При цьому студента допускають до підсумкового контролю за наступних умов:

відвідання більше половини семінарських занять (не відвідане із семінарських завдань без поважної причини призводить до втрати 1 бала та до обов'язкового відпрацювання); виконання модульних завдань з позитивною оцінкою (за сумою двох модульних контролів необхідно отримати не менше 8 балів); здобуття у підсумку роботи за семестр не менш 26 балів за результатами поточної і проміжної форм контролю разом.

Залік проводиться в усній, тестовій чи комбінованій формі і покриває навчальний матеріал семестру. При виведенні загальної оцінки студента викладач бере до уваги результати поточного та підсумкового контролю знань. При цьому, частка сумарної оцінки, яку студент може отримати за результатами поточної та проміжної форм контролю разом, становить 50 % (тобто не більше 50 балів), а частка підсумкової форми контролю (заліку) – 50 % (також не більше 50 балів) від загальної оцінки (яка становить 100 балів максимум).

9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

Шкала якості підсумкової оцінки

Нац. шкала (екзамен)	Нац. шкала (залік)	Рейтингова шкала	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	зарах.	90-100	A	Відмінно (відмінні знання з предмету)
4 (добре)		81-89	B	Дуже добре (рівень знань з предмету вище середнього, однак допущено кілька незначних помилок)
		71-80	C	Добре (загалом добра робота, але є ряд помилок)
3 (задовільно)		61-70	D	Задовільно (задовільний рівень знань з предмету, однак є серйозні недоліки)
		51-60	E	Достатньо (знання з предмету відповідають мінімальним вимогам)
2 (незадовільно)	незарах.	26-50	FX	Незадовільно (для отримання позитивної оцінки необхідна додаткова робота з предмету (право перездачі екзамену/заліку зберігається за студентом))
		1-25	F	Незадовільно (потрібна велика додаткова робота з предмету (для перездачі екзамену/заліку студент повинен здати проміжні форми контролю))

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка закінчується заліком, становить за поточну успішність 50 балів; на заліку також можна отримати 50 балів:

Поточний контроль та самостійна робота				Підсумковий контроль (залік)	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		50	100
Теми 1–5 (семінари 1–4)		Теми 6–10 (семінари 5–8)			

1 ... 8, 9 ... 16 – теми курсу у межах змістових модулів або семінарів (за порядком).

10. Питання, які виносяться на модульні контролі

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1:

1. Політичний інститут та інституція: суть і диференціація понять.
2. Неоінституціоналізм як теоретико-методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій.
3. Політична інституціоналізація: визначення та детермінування.
4. Кількісний порівняльний аналіз політичних інститутів: сутність та структуризація підходу.
5. Індекси, індикатори, маркери, вимірювання: категоріальний апарат кількісного порівняльного аналізу політичних інститутів.
6. Методи порівняльних досліджень політичних інститутів на підставі індексів: становлення та класифікація.
7. Засади структурування кількісних вимірювань політичних інститутів.
8. Теорія "замороження" і "розмороження" партійних систем.
9. Закон кубічного кореня.
10. Закон ("перший закон") і гіпотеза ("другий закон") Дюверже.
11. Закон мінімально-переможних коаліцій.
12. Теорема серединного виборця.
13. Теорія централізації та децентралізації.
14. Гіпотеза всеохоплення.
15. Закон Вагнера.
16. Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу.
17. Кількісна оцінка та порівняння систем правління, розподілу і злиття політичної влади.
18. Модель Р. Елгі: конституційні системи правління.
19. Модель М. Шугарта та Дж. Кері: класифікація політичних систем.
20. Модель А. Кроувела: президенціалізація і парламентаризація.
21. Модель О. Зазнаєва: індекс форми правління.
22. Кількісні виміри порівняння соціополітичних поділів (індекс Джині, індекс Алфорда).
23. Підходи до наукового аналізу і порівняння інституту президентства.
24. Оцінювання сили президентських повноважень: кількісні підходи.
25. Оцінювання сили президентських повноважень М. Шугарта і Дж. Кері.
26. Модель сили президентських повноважень Дж. МакГрегора.
27. Модель вимірювання сили президентів О. Норгаарда і Л. Йоханнсена.
28. Оцінювання сили повноважень президентів Дж. Хеллмана і Т. Фрая.
29. Модель визначення президентських повноважень К. Лакі.
30. Модель вимірювання сили президентських повноважень А. Сіароффа.
31. Визначення сили повноважень президентів К. Армінгеона і Р. Карей.
32. Синтетичні підходи до оцінювання сили президентів Р. Елгі і Д. Дойла.
33. Індекс президенціалізації за методикою А. Кроувела.
34. Методика визначення сили президентських повноважень Е. Тагієва.
35. Українські моделі вимірювання сили президентів.
36. Порівняння моделей вимірювання сили президентів. Зіставний підхід О. Зазнаєва. Мультипарадигмальний підхід Дж. Фортін. Синтетичний підхід.
37. Терміни повноважень президентів: політичні й економічні наслідки.
38. Індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.
39. Стабільність урядів: кількісні виміри порівняльного аналізу.
40. Сутність, індикатори та способи вимірювання урядової стабільності.

41. Типи урядів та урядова стабільність. Індекс мінімально-переможних коаліцій.
42. Виконавчо-законодавчі відносини та урядова стабільність. Конфлікт у системі виконавчої влади.
43. Партійно-виборчі детермінанти урядової стабільності.
44. Кількісні конструкції коаліційності.
45. Індекс композиції урядових кабінетів (індекс Шмідта). Норма ідеологічного розриву урядів. Індекс ідеологічної різноманітності урядів Додда.
46. Міністерська стабільність. Співвідношення з урядовою стабільністю.
47. Маркерний аналіз сили повноважень прем'єр-міністрів.
48. Ефективність урядів і систем урядування: кількісні виміри аналізу.
49. Суть і підходи до аналізу ефективності урядів та систем урядування.
50. Внутрішні параметри урядової ефективності.
51. Зовнішні параметри ефективності урядів і систем урядування (модель Кауфмана, Краайа та Мас-труцці "The Worldwide Governance Indicators").
52. Порівняння сили повноважень парламентів: кількісні виміри аналізу (модель С. Фіша та М. Кроєніга, модель Н. Панчак-Бялоблоцкої).
53. Політична структуризація парламентів: кількісні виміри аналізу. Визначення, суть, індикатори, маркери, рівні.
54. Кількісні атрибути та моделі бікамералізму.
55. Партійно-фракційні індикатори структуризації парламентів: кількісні виміри аналізу (сила, інституціоналізація, стійкість та стабільність).
56. Структуризація парламентів на рівні комітетів: кількісний аналіз (сила, розмір, кількість та інституціоналізація).
57. Парламентська мінливість: дефініювання та операціоналізація.
58. Парламентська й електоральна мінливість. Індекс диспропорційності виборчих систем.
59. Коливання голосів і парламентська мінливість. Парламентський закон "кубічного кореня", формула "правильного куба".

МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 2:

1. Абсолютна кількість партій: розрахунок та значення.
2. Ефективна кількість партій: операціоналізація і шляхи вимірювання. Моделі Лааксо і Таагапери, Молінера, Данлеві і Бусека, Голосова.
3. Концепт релевантності партій. Відносний розмір найбільших та найменших партій.
4. Показник двопартійності партійних систем.
5. Визначення партійної фракціоналізації та фрагментації.
6. Операціоналізація партійної фракціоналізації: індекси фракціоналізації Рея, індекс Данлеві-Бусека, індекс гіперфракціоналізації Вілдгена.
7. Концепт та виміри домінуючої партії. Типи партійного домінування (моделі Бусека, Данлеві, Богаардса, Пемпела, Блонделя, Сарторі, О'Лірі).
8. Концепт основної (системної) партії (модель Шофілда, Грофмана та Фельда).
9. Концепт сильної партії (моделі Лейвера, Шепсла, Шофілда, Грофмана).
10. Індекси партійної влади (індекс Баншофа, індекс Шеплі-Шубіка).
11. Ідеологія і поляризація у партійних системах: визначення.
12. Вимірювання ідеологічного розмаїття партій. Індекс ідеологічності. Зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенойта і Лейвера.
13. Політичний спектр: індикатори та маркери порівняльного аналізу.
14. Одновимірні/одноосьові моделі політичного спектра.
15. Багатовимірні/багатоосьові моделі політичного спектра.

16. Партиїні системи: кількісні виміри порівняльного аналізу.
17. Моделі партійних систем Ж. Блонделя і Дж. Сарторі: кількісний зріз.
18. Стабільність, стійкість й інституціоналізація партійних систем.
19. Концептуальне визначення електоральної мінливості (волатильності).
20. Кількісні виміри електоральної мінливості (індекси Педерсена, Варвіка, Бартоліні, Мейра, загальної електоральної та парламентської мінливості, електоральна мінливості між виборчими та парламентськими блоками).
21. Системи пропорційного представництва (або розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах).
22. Методи найбільшого залишку (квоти Хейра, Хагенбах-Бішофа, Друпа, імперіалі, нормальна та посилені імперіалі).
23. Методи найбільшого середнього (метод д'Хондта).
24. Методи дільників (метод найменшого і найбільшого дільника, середнє арифметичне та геометричне, середнє гармонічне, датська система, метод Сант-Лаге, модифікований метод Сант-Лаге, угорський метод Сант-Лаге).
25. Інші методи розподілу мандатів у пропорційних виборчих системах (Хантінгтона, Адамса). Порівняння методів розподілу мандатів у парламенті.
26. Пропорційність/диспропорційність виборчих систем і формул.
27. Визначення пропорційності та диспропорційності виборчих систем.
28. Індекси пропорційності виборчих систем (індекси максимальних відхилень, Рея, Алескерова-Платонова, Салаі, квадратичні індекси).
29. Індекси пропорційності виборчих систем (індекси Грофмана, Макі-Роуза, Гатєва, Гюнтера, Монро).
30. Індекси диспропорційності виборчих систем (індекси диспропорційності Грофмана, найменших квадратів Галлахера, диспропорційності Рея, а також диспропорційності виборчих систем Луземор-Хенбі).
31. Індекси диспропорційності виборчих систем (індекси диспропорційності Сант-Лаге, переважного співвідношення Таагепери/Лааксо, максимальної девіації виборчих систем Галлахера, диспропорційності Лейпхарта).
32. Індекс близькості (проксимальності) виборів.
33. Демократія та демократизація – кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу (індивідуальні проекти).
34. "Новий індекс демократизації" К. Херпфера.
35. Демократія/автократія і демократизація/авторитаризація: кількісні виміри аналізу (організаційні проекти):
36. Проект "Політія".
37. Проекти Тату Ванханена (Гельсінського університету).
38. Громадянські права і політичні свободи у проекті "Свобода у світі" від "Freedom House".
39. Політична трансформація: кількісні виміри порівняльного аналізу.
40. Проекти "Freedom House" "Нації у транзиті" і "Країни на роздоріжжі".
41. Проекти фонду Бертельсманна: індекси трансформації і сталого урядування.
42. Проекти організації "Transparency International": індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції та індекс хабародавців.
43. Глобалізація: кількісні виміри порівняльного аналізу.
44. KOF індекс глобалізації та індекс глобалізації А.Т. Kearney.
45. CSGR індекс глобалізації та GlobalIndex проекту "TransEurope".
46. Індекс глобалізації Маастрихтського університету.

11. Контрольні питання для підсумкового контролю (заліку)

1. Політичний інститут та інституція: суть і диференціація понять.
2. Неоінституціоналізм як теоретико-методологічний підхід до аналізу політичних інститутів та інституцій.
3. Політична інституціоналізація: визначення та детермінування.
4. Кількісний порівняльний аналіз політичних інститутів: сутність та структуризація підходу.
5. Індекси, індикатори, маркери, вимірювання: категоріальний апарат кількісного порівняльного аналізу політичних інститутів.
6. Методи порівняльних досліджень політичних інститутів на підставі індексів: становлення та класифікація.
7. Засади структурування кількісних вимірювань політичних інститутів.
8. Теорія "замороження" і "розмороження" партійних систем.
9. Закон кубічного кореня.
10. Закон ("перший закон") і гіпотеза ("другий закон") Дюверже.
11. Закон мінімально-переможних коаліцій.
12. Теорема серединного виборця.
13. Теорія централізації та децентралізації.
14. Гіпотеза всеохоплення.
15. Закон Вагнера.
16. Конституціоналізм і кількісні виміри політичного аналізу.
17. Кількісна оцінка та порівняння систем правління, розподілу і злиття політичної влади.
18. Модель Р. Елгі: конституційні системи правління.
19. Модель М. Шугарта та Дж. Кері: класифікація політичних систем.
20. Модель А. Кроувела: президенціалізація і парламентаризація.
21. Модель О. Зазнаєва: індекс форми правління.
22. Кількісні виміри порівняння соціополітичних поділів (індекс Джині, індекс Алфорда).
23. Підходи до наукового аналізу і порівняння інституту президентства.
24. Оцінювання сили президентських повноважень: кількісні підходи.
25. Оцінювання сили президентських повноважень М. Шугарта і Дж. Кері.
26. Модель сили президентських повноважень Дж. МакГрегора.
27. Модель вимірювання сили президентів О. Норгаарда і Л. Йоханнсена.
28. Оцінювання сили повноважень президентів Дж. Хеллмана і Т. Фрая.
29. Модель визначення президентських повноважень К. Лакі.
30. Модель вимірювання сили президентських повноважень А. Сіароффа.
31. Визначення сили повноважень президентів К. Армінгеона і Р. Карей.
32. Синтетичні підходи до оцінювання сили президентів Р. Елгі і Д. Дойла.
33. Індекс президенціалізації за методикою А. Кроувела.
34. Методика визначення сили президентських повноважень Е. Тагієва.
35. Українські моделі вимірювання сили президентів.
36. Порівняння моделей вимірювання сили президентів. Зіставний підхід О. Зазнаєва. Мультипарадигмальний підхід Дж. Фортін. Синтетичний підхід.
37. Терміни повноважень президентів: політичні й економічні наслідки.
38. Індекс ефективної кількості кандидатів у президенти.
39. Стабільність урядів: кількісні виміри порівняльного аналізу.
40. Сутність, індикатори та способи вимірювання урядової стабільності.
41. Типи урядів та урядова стабільність. Індекс мінімально-переможних коаліцій.

42. Виконавчо-законодавчі відносини та урядова стабільність. Конфлікт у системі виконавчої влади.
43. Партійно-виборчі детермінанти урядової стабільності.
44. Кількісні конструкції коаліційності.
45. Індекс композиції урядових кабінетів (індекс Шмідта). Норма ідеологічного розриву урядів. Індекс ідеологічної різноманітності урядів Додда.
46. Міністерська стабільність. Співвідношення з урядовою стабільністю.
47. Маркерний аналіз сили повноважень прем'єр-міністрів.
48. Ефективність урядів і систем урядування: кількісні виміри аналізу.
49. Суть і підходи до аналізу ефективності урядів та систем урядування.
50. Внутрішні параметри урядової ефективності.
51. Зовнішні параметри ефективності урядів і систем урядування (модель Кауфмана, Краайа та Маструцці "The Worldwide Governance Indicators").
52. Порівняння сили повноважень парламентів: кількісні виміри аналізу (модель С. Фіша та М. Кроєніга, модель Н. Панчак-Бялоблоцкої).
53. Політична структуризація парламентів: кількісні виміри аналізу. Визначення, суть, індикатори, маркери, рівні.
54. Кількісні атрибути та моделі бікамералізму.
55. Партійно-фракційні індикатори структуризації парламентів: кількісні виміри аналізу (сила, інституціоналізація, стійкість та стабільність).
56. Структуризація парламентів на рівні комітетів: кількісний аналіз (сила, розмір, кількість та інституціоналізація).
57. Парламентська мінливість: дефініювання та операціоналізація.
58. Парламентська й електоральна мінливість. Індекс диспропорційності виборчих систем.
59. Коливання голосів і парламентська мінливість. Парламентський закон "кубічного кореня", формула "правильного куба".
60. Абсолютна кількість партій: розрахунок та значення.
61. Ефективна кількість партій: операціоналізація і шляхи вимірювання. Моделі Лааксо і Таагапери, Молінера, Данлеві і Бусека, Голосова.
62. Концепт релевантності партій. Відносний розмір найбільших та найменших партій.
63. Показник двопартійності партійних систем.
64. Визначення партійної фракціоналізації та фрагментації.
65. Операціоналізація партійної фракціоналізації: індекси фракціоналізації Рея, індекс Данлеві-Бусека, індекс гіперфракціоналізації Вілдгена.
66. Концепт та виміри домінуючої партії. Типи партійного домінування (моделі Бусека, Данлеві, Богаардса, Пемпела, Блонделя, Сарторі, О'Лірі).
67. Концепт основної (системної) партії (модель Шофілда, Грофмана та Фельда).
68. Концепт сильної партії (моделі Лейвера, Шепсла, Шофілда, Грофмана).
69. Індекси партійної влади (індекс Баншофа, індекс Шеплі-Шубіка).
70. Ідеологія і поляризація у партійних системах: визначення.
71. Вимірювання ідеологічного розмаїття партій. Індекс ідеологічності. Зважений індекс ліво-правої електоральної поляризації Бенойта і Лейвера.
72. Політичний спектр: індикатори та маркери порівняльного аналізу.
73. Одновимірні/одноосьові моделі політичного спектра.
74. Багатовимірні/багатоосьові моделі політичного спектра.
75. Партійні системи: кількісні виміри порівняльного аналізу.
76. Моделі партійних систем Ж. Блонделя і Дж. Сарторі: кількісний зріз.
77. Стабільність, стійкість й інституціоналізація партійних систем.

78. Концептуальне визначення електоральної мінливості (волатильності).
79. Кількісні виміри електоральної мінливості (індекси Педерсена, Варвіка, Бартоліні, Мейра, загальної електоральної та парламентської мінливості, електоральна мінливості між виборчими та парламентськими блоками).
80. Системи пропорційного представництва (або розподіл мандатів у пропорційних виборчих системах).
81. Методи найбільшого залишку (квоти Хейра, Хагенбах-Бішофа, Друпа, імперіалі, нормальна та посилена імперіалі).
82. Методи найбільшого середнього (метод д'Хондта).
83. Методи дільників (метод найменшого і найбільшого дільника, середнє арифметичне та геометричне, середнє гармонічне, датська система, метод Сант-Лаге, модифікований метод Сант-Лаге, угорський метод Сант-Лаге).
84. Інші методи розподілу мандатів у пропорційних виборчих системах (Хантінгтона, Адамса). Порівняння методів розподілу мандатів у парламенті.
85. Пропорційність/диспропорційність виборчих систем і формул.
86. Визначення пропорційності та диспропорційності виборчих систем.
87. Індекси пропорційності виборчих систем (індекси максимальних відхилень, Рея, Алескерова-Платонова, Салаі, квадратичні індекси).
88. Індекси пропорційності виборчих систем (індекси Грофмана, Макі-Роуза, Гатєва, Гюнтера, Монро).
89. Індекси диспропорційності виборчих систем (індекси диспропорційності Грофмана, найменших квадратів Галлахера, диспропорційності Рея, а також диспропорційності виборчих систем Луземор-Хенбі).
90. Індекси диспропорційності виборчих систем (індекси диспропорційності Сант-Лаге, переважного співвідношення Таагепери/Лааксо, максимальної девіації виборчих систем Галлахера, диспропорційності Лейпхарта).
91. Індекс близькості (проксимальності) виборів.
92. Демократія та демократизація – кількісні виміри порівняльного політологічного аналізу (індивідуальні проекти).
93. "Новий індекс демократизації" К. Херпфера.
94. Демократія/автократія і демократизація/авторитаризація: кількісні виміри аналізу (організаційні проекти):
95. Проект "Політія".
96. Проекти Тату Ванханена (Гельсінського університету).
97. Громадянські права і політичні свободи у проекті "Свобода у світі» від "Freedom House".
98. Політична трансформація: кількісні виміри порівняльного аналізу.
99. Проекти "Freedom House" "Нації у транзиті" і "Країни на роздоріжжі".
100. Проекти фонду Бертельсманна: індекси трансформації і сталого урядування.
101. Проекти організації "Transparency International": індекс сприйняття корупції, світовий барометр корупції та індекс хабародавців.
102. Глобалізація: кількісні виміри порівняльного аналізу.
103. KOF індекс глобалізації та індекс глобалізації А.Т. Kearney.
104. CSGR індекс глобалізації та GlobalIndex проекту "TransEurope".
105. Індекс глобалізації Маастрихтського університету.